

Familia

Rafael

Nașterea Domnului

Apare odată pe lună
sub conducerea unui comitet de redacție

Redactor: M. G. Samarineanu

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii, autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției. — Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 10:

1. 1 Decembrie de George Bota.
2. Duduia Gaița de Cezar Petrescu.
3. Mam avântat de Constantin Doboș.
4. Biata morală hărțuită de T. Neș.
4. Ochii ei... de D. Psatta.
5. Poemă în proză de Emil Isac.
6. Se leagănă o creangă de Volbură Poiană-Năsturaș.
7. Ziua și noaptea noastră de G. Talaz.
8. Unei femei de Const. Goran.
9. Soarele de Z. Sandu.
10. Ziua morților de Victor Eftimiu.
11. Când umbla D-zeu și Sân-Petru... de Gh. Tulbure.
12. Cântecul Soarelui de I. U. Soricu.
13. Toamnă de Ioan Samarineanu.
14. Dragoste de Z. Sandu.
15. O picătură de rouă de Lafcadio Hearn tr. de E. Biciolla.
16. Invățătoarea de George Bota
17. Scrisoare de Crăciun de George A. Petre.
18. In satele românești din Bihor de Iosif Pogan.
20. Fragment din Costa Vlahia de M. G. Samarineanu.
21. Viitorii prieteni ai României de N. T. Ionescu.
22. Crăciunul funcționarilor de Iustin Ilieșiu.

CRONICI: Disparația pânzelor lui Grigorescu. — Un cerc al ziariștilor la Oradea de San-Marino. — Universitatea liberă „E. Gojdu” de tn. — Teatrul comunal „Regina Maria” de Misa. — Viitorul Europei și bancherii de Seneca. — CRONICA LITERARĂ. — REVISTE. — CLIȘEE etc. etc.

Abonamente:

Pe 1 an: 120 Lei; pe 6 luni: 75 lei. — Pentru instituțiuni și autorități: 300 lei pe an. — În străinătate: 300 lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

1 Decembrie

de George Bota.

Am vrea să înțelegă și cei de pe malul Dunării și ale Siretului însemnătatea zilei de 1 Decembrie 1918. Și am mai vrea să ne cunoască adâncurile sufletului nostru, celor de pe malurile Crișurilor, Someșului, Mureșului și Oltului, ca să se convingă odată pentru totdeauna, că în acele adâncuri sunt

gice. Ca să înțelegă cineva rostul unor timpuri ca acelea din jurul lui 1 Decembrie 1918 trebuie să se ridice mult, mult, căci nu pot fi măsurate înălțimi ca acelea cu frânturi de suflete sărace.

Cei cari au fost căliți la dogoarea unor idealuri înalte; cei cari în ciuda zăgazurilor nedreptății,

M. S. Regina Maria a României.

M. S. Regele Ferdinand I, al României.

rădăcini seculare, îndelung încercate ale iubirei de neam și de frate. Că regretele nesăbuite ale unora defăimările și necazul altora, socotelile, răfuiața și flecăreala alătoare, nu sunt decât sau umbrele unui egoism liran al sufletelor înguste; sau pripeala unor capete zăpăcite de vârtejul timpurilor; sau calcule meschine ale unor meschine ocupațiuni; cu un cuvânt sunt urmele unor zdruncinări de creier, sau tulburări de inimi, în orice caz urme de stări patolo-

ale urei și ale crinei, au mers cu fruntea sus până în ultima clipă; cei ce au mers fascinați de strălucirea unei stele seculare spre Betleemul neamului nostru; cei ce au visat același vis moștenit din tată în fiu; aceștia, numai aceștia vor fi fost în stare să măsoare clipa anului 1918 din 1 Decembrie. Vor fi văzut mulți steaua care ducea la staulul sfânt, dar nimeni nu s'a bucurat atât de mult de aflarea Celui Născut, ca acei care o urmăreau.

Și, ca orice popor, ne-am avut și noi partea de înălțare și partea de depresiune. Ca la orice popor și la noi, avem o speță care trăește până la nivelul unei vieți meschine de afaceri și de interese de rând; dar avem, mulțumim Celui Sfânt, cea mai bună și cea mai aleasă parte din neamul nostru, capabilă de a depăși limitele vieții meschine. Se înțelege că viața meschină cu redusele sale dimensiuni nu poate să producă decât mentalități de aceeași măsură, incapabile de a înțelege vremurile mari.

A. S. R. Principele Moștenitor Mihail.

Ardealul, cu toată silnicia secolelor, a clocotit în adâncul său ca un vulcan de putere sufletească, gata să izbucnească, după cum a dovedit-o în atâtea rânduri. Ardealul, în adâncul sufletului său, a trăit o viață înaltă, eroică, viață de stăpân în ciuda lanțurilor cari nu puteau încătușa decât suprafața. Descălcările Voevozilor vânători de Zimbi, ziditori de biserici, purtători de triumfuri; solii, atâtea solii de minți luminate cari au trecut Carpații la frații cu mai puține cătușe; atâtea dovezi de ceace a putut da Ardealul neamului nostru, sunt rezultatul focului sacru, care a ars în permanență în adâncurile acestui popor ardelean. Și este, mai cu seamă, dovada cea mai cuvântătoare că Ardealul a știut ce face în ziua de 1 Decembrie 1918; Ardealul, adevăratul Ardeal a măsurat cu înălțimea sufletului său, înălțimea clipei dela 1 Decembrie 1918.

Că vor fi fost și că mai sunt încă neputincioși neînțelegători, sau încapățânați cari nu vor să înțeleagă, nu are nici o importanță. Frunzele cad, dar ramurile cresc mai departe; neamul nostru își trăește viața visului său, indiferent de uscăturile ce cad la picioarele sale.

Actul din 1918, 1 Decembrie, nu a fost un sacrificiu al Ardealului, ci a fost prinosul sacrificiului se-

cular; nu a fost darul câtorva ci a fost împlinirea unei meniri, realizarea unui crez, atingerea unei ținte către care s'a îndreptat un neam întreg. Căci dacă am urma o paralelă, am găsi că la fiecare jertfă de sânge din părțile dunărene, îi corăspunde tot atâtea jertfă în Ardeal. În timp ce soldatul, crescut așa cum l-am cunoscut, în focul dragostei de neam, murea cu Ardealul pe buze prin tranșeele și sârmele Mărăștilor și Mărășeștilor, aici în Ardeal și pe fronturi, și în umezeala închisorilor, și în ștreangul spânzurătorilor, mureau Ardelenii în numele aceluiași vis.

La Iași, în acel Iași al durerilor și al nădejilor, suspinau sau se bucurau laolaltă Ardelenii cu Muntenii și Moldovenii. Iar în Ardeal, în pușcăriile întunecoase, cei ce își așteptau ceasul, tremurau de grija celor ce apărau ultimul petec de moșie necotropit de dușman. Numai din vârful piramidei de sacrificiu din partea lor și din partea noastră, vom putea dar înțelege însemnătatea zilei de 1 Decembrie.

Iată de ce spuneam la început că ar trebuia să ar cădea, e datorie sfântă să facem ca ziua de 1 Decembrie 1918 să pătrundă tot mai adânc în sufletele viitorului și ea să fie adevărată sărbătoare a unirii. Căci dacă ne închinăm cu recunoștință în fața lui 24 Ianuarie 1859, clipă tot atât de hotărâtoare în viața noastră, poate cu mai multă recunoștință trebuie să ne închinăm în fața lui 1 Decembrie. Acela, 1859, este simbolul înălțării și învingerii de sine a Muntenilor și Moldovenilor; acesta, 1918, este slujba sfântă pe vârful unor munți de sacrificii ale întregului neam. Il iubim, îl cinstim, din inimă sărbătorim cardinala zi de 24 Ianuarie 1859; dar din ea, din ziua de 24 Ianuarie, din războaiele cari au urmat cu tot ceace ele ne-au cerut, a urmat ultima clipă de unire totală, de unire definitivă, ziua de 1 Decembrie 1918, care nu este numai a noastră ci a întregului neam.

Ziua de 1 Decembrie adună sub același sceptru al celui mai mare rege dinte regi, pe toți fiii aceluiaș neam. Dacă 24 Ianuarie a fost o treaptă pe care am pus piciorul ca să ne ridicăm la gloria Mărășeștilor, 1 Decembrie este altă treaptă dela care pornește triumful întregului neam. A fost lăsat de soartă ca ziua cea mare, ziua visurilor noastre, să ne găsească adunați sub marele Rege Ferdinand. Timpurile mari, cele mai mari pe cari neamul nostru le-a ajuns până azi, și-au găsit Regele și Regina lor.

În înțelepciunea Sa divină, Dumnezeu a căutat par'că înadins pe Omul timpurilor și a lăsat ca epoca întregirei noastre să fie deschisă de regele Ferdinand I. și de regina Maria.

Ziua de 1 Decembrie închide cel mai adânc înțeles al rosturilor noastre și de acea cu toții trebuie să o cinstim cum se cuvine. Ea este mai presus de frământările noastre mărunte, este ziua neamului întreg.

Duduia Gaița

de Cezar Petrescu

Cine i-o fi dat numele acesta ovipar, sburător, gureș și săltăreț? Poreclă născocită de doică pentru un prunc deochiat cu gropișă în bărbie ori scornit de colege, în școală, pentru cea mai negricioasă și vorbăreașă dintre toate?

Duduia Gaița își purta porecla copilăroasă cu simplitate și virtute; era deci gureșă și trebuia să fie veselă. Aud cascaderă albă a unui continuu hohot de râs și vorbele care curg repede, repede, ca palmele unei pisici pe obrazul dulăului din ogradă. Duduia Gaița râde aci, vorbește acum dincolo, a dispărut, dar încă i se aude undeva glasul. Poveste-

Cezar Petrescu.

ște, tachinează ori se ceartă; figura mobilă animează tot din prejur, împrășcă în urmă palpitare de artificii și cel mai morăconos dintre toți, se simte dator să scoată atunci o anecdotă veche, ca o monedă tocită din buzunarul vestei și să facă și el cum poate paradă de vervă.

Incepuse să plouă mi se pare afară; dar nimeni nu observase. Cine avea răgaz să întoarcă ochii spre fereastră, când argintul viu trecea printre toți? Te întreba un moment aci, înainte de a aștepta răspuns trecea dincolo să te miște de pe un scaun, acum porunca servitoarei și peste o clipă, povestea nu șliu, ce despre o piesă de teatru ori altceva. Se afla un inginer neamț istorisind interminabile și anoste peripecii, de prin Asia Mică, Sira ori Anatolia; iar frazele i se înșirau încet, bine aliniate și șapene, nesfârșite batalioane de infanterie prusiană delilând ca manechine articulate, fără nici o fantezie, unul după altul să caști întrebându-te când poate să mai

sfârșească aceasta. În cinci minute dudula Gaița șa scos prompt și rapid cuvintele, ca tot atâtea măsele din gură, și neamțul a rămas cu capul uimit pe suportul gulerului șapăn surprins că nu mai are nimic de spus — golit. Numai vecinul, cu craniul rotund și lucios, cu cartilagi în loc de oase, fără păr, gene, sprincene și mustăți, ca un cap uleios de cetaceu n'a scos nici o articulație tot timpul, poate fiindcă cetaceele n'au glas muzical. În colo toți au fost supuși la o anchetă, admonestați, silii să scoată din pâcla mucedă a somnolenței o scântee mai vie să-și amintească vag și numai pentru o clipă măcar că viața mai are dincolo de lăncedul destin digestiv, o grație și un sens, și desmorțiți din mocneală au încercat un zâmbet, un început de cugetare ori un paradox care i apropia mai încoace dela vârsta cavernelor. Duduia Gaița surâdea, albul dinților schița o hilară exclamă pentru Odol, apoi surâsul trecea alături contagios.

Dar a fost numai o părere? Câte odată în lăcirea ochilor trecea o umbră fugitivă de sigur și imponderabilă, așa cum nu lasă urmă pe luciul lacuritor în soare, umbra aripilor de porumbel care a fâlfâit o clipă deasupra. O marz oboseală cădea pe figură: „Doamne, ce caut eu aci? Ce înseamnă acestea toate?” Și ghiceam nelniștea și ofensa, pe care am citit-o odată în ochii rotunzi ai unei antilope, după gratii, sub privirea insultătoare a curioșilor. Dar umbra se risipea, exista poate numai în bănuala mea. Șiragul de dinți relua publicitatea permanentă și hilară pentru Odol, iar glasul dudnei Gaița răsuna undeva, în a treia cameră, pe șări; un șirag de boabe de cristal rostogolit sonor pe trepte de piatră.

~~~~~

M'am avântat...

de CONSTANTIN DOBOȘ.

*M'am avântat în uraganul vieții,
Armând cu zale inima plâpândă,
Pătruns de-un sfânt fior al tinereții,
Setos de luptă, dornic de isbândă.*

*Aveam creat un ideal feeric,
Magnetizat pășeam, atras de dânsul,
Privind în zări din drumul de ntuneric,
Cu ochi, ce încă nu știau ce-i plânsul.*

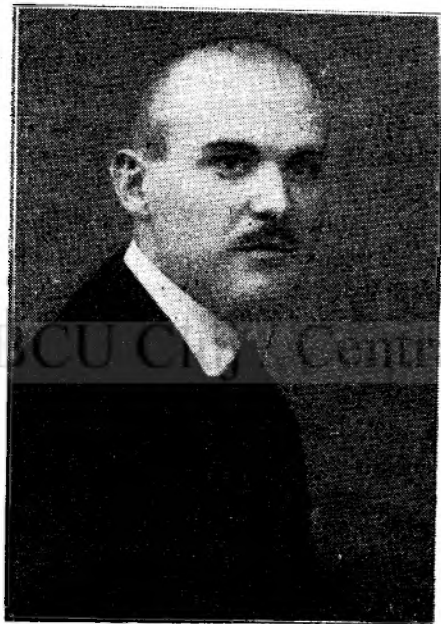
*A fost un vis? O luptă-adevărată?
Mă simt rănit și aruncat de-oparte...
Cu cât un ideal mai viu s'arată,
Mai luminos... cu-atâta-i mai departe.*

Biata morală hărțuită

de T. Neș.

Morala, în general, este buna rânduire a faptelor noastre. Gesturile n'au valoare și rost dacă nu sunt raportate la imaginea, pe care vrem s'o înțuească. Ele ar ajunge a fi un lanț de mișcări caraghioase, neînțelese, dacă în ele nu s'ar contura icoana pe care vrem s'o evocăm. În fața lor mintea s'ar tulbură, nepricepându-le firea.

Faptele noastre de ieri, de astăzi, de mâine, își pierd valoarea, dacă asupra lor nu se aruncă raza desprinsă din acelaș sâmbure de lumină. Aceeaș culoare trebuie se reverse asupra faptelor, acelaș sentiment trebuie să vibreze în mișcările executive, din aceeaș fâsnire trebuie să se hrănească ființa omului activ. Numai în chipul acesta dobândește viața valoare, faptele înlănțuire și rost. Mintea se desfată

T Neș.

în fața acestei desăvârșiri, precum se zbuclumă în fața faptelor incoherente, cari se desprind nebunatic și capricioase dintr'o ființă.

Orânduirea aceasta a faptelor noastre o săvârșește morala. Ea este metalul în care se înruchi-pează caracterul și personalitatea.

Biata morală e mereu hărțuită și încolțită de cei cari vor să înlocuiască materia plastică a personalității cu altă substanță. Esența moralei e irațională și unii vrem s'o raționalizeze. Ea fâsnește din adâncurile ființei noastre, desfundate de geniile morale revelatoare, și alții vor s'o înfățișeze ca un fabricat al societății.

Valorile morale au fost cântărite în cursul vremurilor, cu măsuri variabile, iar împărăția lor cuprindea un număr schimbăcios de supuși.

Stăpânirea moralei, într'o vreme, se grănițuia la individ. I-se discută puterea asupra celorlalți indivizi.

„Omul este măsura tuturor lucrurilor“. Această axiomă etică este expresia lapidară a moralei individualiste care reprezintă extrema stângă a relativității morale. Firește, morala înghiocată în individ,

duce la ciocnirea voințelor, la destrămarea societății, la anarhie.

Substratul psihofizic al oamenilor, din care crește flora valorilor normative, este în general identic. Impărăția valorilor trebuie să cuprindă pe toți oamenii. Morala are stăpânire absolută asupra omenirii întregi. Aceste vederi ne înfățișează extrema dreaptă a relativității morale, care nu atinge valoarea absolută, în înțeles metafizic, a moralei.

Concepția dintâi eră apărată cu înfocare de sofști, de caste — lărgindu-i sfera valabilității, — de straturi sociale cari născoceau diferite sisteme de morale pentru apărarea, în numele divinității, a drepturilor lor și pentru mângăerea amăgitoare a oropsiților. Sistemele aceste sunt verigele de trecere la extrema dreaptă. Astăzi s'a făurit înc'o verigă în acest lanț. Este faimoasa teorie a lui O. Spengler asupra culturii. În cursul vremilor, culturile răsar din coapsele Pământului ca o vegetație exuberantă. Ele cresc, îmbătrânesc și se sting, fără să se influențeze reciproc. Pădurile Indiilor nu influențază flora noastră. Cultura asiriană, egipteană, mexicană (Moya), elină, arabă și cea apuseană nu s'au înrăurit. Fiecare cultură este o lume de valori, ermetic închise, cari nu rodnice altă țarină decât unde s'au plămădit. Fiecare cultură are morala sa proprie, diferită de morala celorlalte culturi, neînăurită de ele și fără influență asupra lor. Impărăția valorilor morale s'a întins dela individ la o regiune geografică, la o răsă de oameni.

Sub raportul extensiunii identice, în esență însă diferită de aceasta, se prezintă concepția sociologică a moralei, formulată de Durkheim. Morala este produsul societății, valorile ei sunt prețuite la fel numai de societatea creatoare.

Individul nu poartă în sine perceptive morale, desenate schematic dinsinte, încât lui nu-i rămâne decât să le precizeze și să le desvolte, ci morala este opera societății și „variază cu societățile, — Avem iarăși o formă a moralei relativiste.

Concepția extremei drepte a moralei relativiste s'ar părea a fi susținută de teoria relativității, în afară de identitatea, în general, a substratului psihofizic.

Teoria lui Einstein consideră fiecare planetă ca un sistem închis, cu fizica sa proprie. Durata unui fenomen, măsurată pe pământ cu un ceasornic, nu este identică cu durata aceluiaș fenomen, observată dintr'un corp ceresc în mișcare față de pământ și măsurată cu ceasornicul aceluiaș corp, chiar dacă am reuși odată să potrivim la fel cele două ceasornice. Lungimea obiectelor, măsurată cu metrul pământesc, este diferită de lungimea aceluiaș obiect, observată din alt corp ceresc. În mișcare față de pământ chiar dacă la un moment dat, cele două etaloane metrice erau identice. De aici rezultă relativitatea timpului și spațiului fizic, crezut absolut încă de pe vremea lui Newton. Teoria aceasta care discută absolutul principalelor forme ale gândirii, este un sol prielnic pentru relativitatea moralei. Într'adevăr numai o morală relativă, valabilă numai pentru Pământeni, poate fi în armonie cu teoria care propovăduiește relativitatea timpului și spațiului fizic și a legilor naturale cari ne păreau absolute, fără discuție.

Ochii ei...

de D. PSATTA.

Plângi mamă, plângi șir de mărgele
Că eu zadarnic cerc să plâng,
Imi ard în suflet două stele
Și inima mi-o frâng!

Plângi mamă, plângi a mea durere
Ori fă-mi descântec de deochi,
Mă mîstue chinu'n tăcere
De dorul unor ochi!

Simt jar încins în locul minții,
Tu nu-i știi mamă ohii ei,
Sînt ziditorii suferinței,
Sînt flori de stînjenei!

Te uită cum îmi piere viul
Din față și mă pristăvesc,
Se-ntinde tot mai larg pustiul
În jur, de când iubesc!

Nici masa, nu mi-i masă mamă,
Nici somnul, somn de odihnit,
Mă bate gând să-mi fac de seamă
Că prea sînt chinuit!

Plângi mamă, plângi șir de mărgele
Că eu zadarnic cerc să plâng,
Imi ard în suflet două stele
Și inima mi-o frâng!

Filozofia pozitivistă a lui R. H. Francé reeditând în limba și spiritul occidentului învățătura Upanișadelor, sporește elongația moralăi dincolo de extrema dreaptă. Aceleași legi cărmuesc lucrurile neînsuflețite și ființele. Scopul ființelor este cunoașterea și adopțarea la cele șapte legi universale. Prin acestea ele vor ajunge la armonia lor cu universul, la fericirea desăvârșită. Această concepție evident s'ar impune tuturor ființelor din oricare planetă. Am avea o morală cosmică, de o valoare universală.

Nouă nu ni se pare că aceste teorii ar sgudui credința în morală absolută. Morala individualistă a sofistilor se aseamănă stropilor de apă asvârliți în văzduh și străpuși de raze toarse din acelaș soare: idealul moral absolut. Morala lui Spengler se înfățișează ca o serie de valori încununat cu străluciri cohorâte din aceeaș lumină: idealul moral absolut. Morala sociologică a lui Durkheim arată diferențe de nuanțe, dovedite de diferitele societăți în perceperea aceeaș realități: idealul moral absolut. Teoria relativității einsteiniene demonstrează posibilitatea, că aceeaș realitate: idealul moral absolut, se imprimă în formă specifică în pasta psihofizică a omului pământean. Filozofia biologică a lui R. H. Francé zugrăvește universul ca o ființă vie, palpitantă, ca cel mai înalt grad de integrare a indivizilor. El conține toate însușirile gradelor inferioare sporite cu noi calități integrale. Va cuprinde, prin urmare, o orbitoare și infinită conștiință morală, care-și împoașcă scântelele umile în inimile ființelor conștiente.

Fiecare sistem moral arată în perspectivă specifică aceeaș realitate: idealul moral absolut.

Poemă în proză

de EMIL ISAC.

Copiii au căutat lacrimi în nisip.

— De ce căutați voi lacrimi în nisip? I-a întrebat femeia bătrână.

— Căutăm în nisip lacrămile, pe cari le-a pierdut mama noastră, și nu le mai găsim.

— Și de ce căutați lacrămile mamei voastre?

— Pentru că un cămătar vrea să le cumpere, spunând că sunt mărgăritare.

Și au plâns copiii, căci n-au regăsit lacrămile mamei lor, lacrimi, cari erau mărgăritare.

Iar după ce s'au dus copiii, femeia a căutat în nisip lacrămile copiilor, căci lacrămile de copii sunt mărgăritare....

— Și femeia a găsit în loc de mărgăritare numai lacrimi, cari erau mărunte și sărate și soarele începu să le usuce.

— Dar când se vor face din lacrămile mamei și ale copiilor mărgăritare?

A întrebat femeia bătrână pe zefirul care adia.
Și zefirul a răspuns adînd:

— Lacrămile mamei și copiilor se fac mărgăritare numai în sufletul poezilor, cari nu vor să știe, că lacrămile sunt numai apă, numai sare, numai mișcare din ochi în nisip, și nu mai au nici atîta preț ca o frunză veștedă ce se spulberă în vînt.

— Și femeia bătrână începu să plîngă și ea, căci se văzu în luciul apei cât de bătrână este și cât de tînr răsuna cîntecul copiilor, cari se duceau botezați de razele de soare în nisip....

Se leagănă o creangă

de VOLBURĂ POIANĂ-NĂSTURĂȘ.

Se leagănă o creangă înflorită
La geamul casei noastre 'mbătrânite —
Se leagănă ușor ca o iubită
Pe care-o fii cu mâni înlănțuite.

Se leagănă o creangă înflorită
Ca o femeie singură ce plînge
În cimitir o inimă adormită —
Se leagănă o creangă și se frînge.

Se leagănă o creangă înflorită
Ca spicele de grâu în lanuri coapte —
S'o scutura de flori în astă noapte
Ca s'o găsim la ziuă pustiită.

Se leagănă o creangă de lumină
Ca leagănul ce-l leagănă o mamă
În vreme ce prin ramuri luna plină
În fulguri de aur se destramă.

Ziua morților*)

de Victor Eftimiu.

Zi ploioasă. Afară bate vântul. În casă, penumbră apăsătoare. Vlad a plecat de un sfert de ceas, căci Irena a fost tristă ziua întregă. Mai mult decât ori-când, părea sătulă de viață pe care o ducea de trei ani, amândoi.

— Ano, adu-mi o birjă!..

Și 'n vreme ce Ana căuta o birjă, Irena se îmbrăca în negru își punea un văl cernit peste pălărie, adună toate chiparoasele din vase și, cu brațele încărcate cu flori așteptă.

Victor Eftimiu.

Dar în locul servitoarei, se ivește în prag, soțul care abia plecase.

— Ești, Ireno?

— Nu, da.

— Ba da, Ana a adus o trăsură pe care a tocmit-o pentru cimitir.

— Al Da. Vream să mă duc la cimitir.

— De ce?

— E ziua morților..

— Dar n'avem pe nimeni... acolo. Părinții tăi sunt îngropași la Iași.. Ai mei trăesc încă.

— Știi Vlad, că 'n toți anii mergeam la cimitir, de ziua morților. Puneam flori pe mormintele părăsite.

— Ne duceam amândoi. S'a întâmplat să fie zile frumoase. Acum plouă și bate vântul. Abia de se duc cei ce au ființe scumpe, pentru morți..

Și apoi nici nu mi-ai spus.

— Mi-a venit așa, deodată, nici nu mă gândeam. Dar dacă vrei, nu mă mai duc.

Irena își scoate vălul, mantia de ploaie, pune florile la loc, în vreme ce Vlad afară spune birjarului că poate să plece.

Irena s'a așezat la pian și cântă „Marșul funebru“ al lui Beethoven. Vlad se reîntoarce tăcut, se cufundă într'un fotoliu și umbrele se lasă, tot mai grele.

— De ce plângi, Ireno?

— Nu știu Vlad.

Irena e absentă. Privirea ei e dusă, glasul ei pare că vorbește altora, unor ființe din altă lume, întreaga ei făptură plutește 'n zarea unor vise depărtate.

— Ireno, tu mi ascunzi ceva..

— Sânt tristă... sânt foarte tristă. Viața m'a obosit, mi se pare goală, nu mai aștept nimic, nu mai vreau nimic.

Și iar își plecă fruntea, — și plânge.

Vlad o privește lung. Apoi, ca un fulger, o bănuială 'i trece prin minte.

O gelozie stranie l-a prins în ghiare. Își amintește de Stefan Cornescu, poetul melancolic, mort acum câteva luni.

Îl cunoscuse în treacă. Fusese prietenul Irenei. O iubise poate... Îi dedicase câteva poezii, foarte delicate, pline de un sentiment primăvăratec, peste care plutea o ușoară umbră de tristeță, de regret.

Vlad se scoală în picioare, pune mâna pe umărul Irenei și-i vorbește iritat.

— Ireno, tu te duceai la cimitir pentru Stefan Cornescu... îi duceai flori.... Așa e?

— Așa e!

— De ce nu mi-ai spus?

— Era inutil.

— Foarte urât cecece faci..

— Urât, Vlad! Ce găsești urât în a duce flori pe mormântul unui prieten, pe un biet mormânt uitat de toată lumea?

— Taina pe care o pui în jurul acestei vizite la cimitir mă face să mă gândesc la multe lucruri... să bănuiesc multe...

— Și anume? ¶

— Anume? Ei bine iată!.. Te duceai pe furis la el ca să n'afli eu că l-ai iubit...

— Și dacă ar fi așa?

Irena a spus vorbele acestea sec, cu fruntea sus, privindu-și adânc în ochi bărbatul.

Vlad șovăe.

Nu știe ce să facă?.. Să izbucnească? Să strige? Să amenințe? Ar fi ridicol! Instinctiv își dă seama că nu el este acela care trebuie să ceară socoteala. Între ei doi, se simte el mai vinovat. Învins, se

*) Din volumul „Un asasinat patriotic“ ce va apare zilele acestea.

lasă pe un scaun cu fața în palme și ascultă pe Irena care s'a ridicat și-i vorbește cu glasul unei revolte multă vreme înăbușită.

— Da, Vlad, vream să mă duc la cimitir... să plâng pe mormântul lui Stefan Cornescu; sufletul meu avea nevoie de o spovedanie alături de un bun prieten... Și n'am pe nimeni altul.. Voiam să spun mortului tot pustiul vieții mele.. vream să-i destăinuesc toată jalea mea și nevoia mea de dragoste... și zădărnicia tuturor viselor mele și tot amarul sufletului meu. Căci pe tine nu te-am iubit niciodată, Vlad... Pe el l-am iubit. A fost o dragoste curată, făcută din elanuri, din înfripări.

Ași fi fost așa de fericită alături de el, trăind o viață simplă, umilă cu visurile și speranțele noastre!..

Dar ai venit tu, cuceritorul părinților mei, omul cu situație — și bietul poet a trebuit să se dea la o parte.

A plecat sfios și a plâns din umbră și nu l-am mai văzut și n'am mai auzit de el.. Până când într'o zi, neștiut de nimeni a murit singur... într'o cameră de hotel. Și l-au dus în cimitir.. i-au pus o cruce săracă la căpătâi... Eu nu m'am învrednicit niciodată să urc dealul morților. Astăzi însă m'am simțit mai singură ca niciodată, mai străină. Și am vrut să mă duc la el, — dintr'un sentiment egoist poate.

Dar ai venit iarăși tu și mi-ai oprit și acest avânt cum mi le-ai oprit pe toate, totdeauna. Rău ai făcut. Căci ai rupt și cea din urmă legătură dintre noi, silindu-mă să vorbesc, să îți desvăluiesc taina mea.

„Nu te-am iubit!

Ai simțit-o poate, uneori... dar n'ai vrut s'o crezi... Acum îți-o spun. Nu te am iubit niciodată“!

Vlad ascultă, cufundat în gânduri, cu fața în palme.

Poate că plâge. E prea târziu, toate sânt prea târzii. Afară plouă. Seara s'a lăsat grea ca o pașăre cu aripile de plumb. În casă e întuneric. E ziua morților!

~~~~~

Soarele

milostivul frate, înflorit pe întinsul vioriu al cerului în o uriașă crizantemă de argint, aruncă darnic crini de mărgărint pe oglinda verzule a mării.

Da, marea, răutăcioasa, răsbunătoarea, încântătoare, frageda și atât de îngăduitoare mare mi se îmbie în dimineața aceasta în plină podoabă de aur și nestimate.

Furat de mirajul minunilor pe ape adulfecam în suflet miresmele dorurilor înmugurite, mă trezi însă umbra subțire a unei arătări de farmec ce se desprinsese parecă din perlata horă a veselelor valuri. Era numai ritm cu fragezimi de tinerețe, scaldată în luminile proaspete ale aerului coborât din violetele văi ale munților străjuitori de mare.

Da arzătoarea de farmec avea mișcări încărcate cu toate împietățile dorințelor îmbătătoare ale ispitelor de păcat.

Hoinărea ușoară pe nisipul grădnilor parfumate de floarea ierburilor coapte și a arbuștilor străini. Tăcută mi se apropie grăind din mișcări pline de armonii, semănând cu o cântare încă necântată de vreun cântăreț din margine de vreme, un freamăt în surdină al tinerilor crânguri tăcute.

Fața-i era luminată de surâsul umed al ochilor în care fermecător se topia seninul azuriu al cerului scaldat în soare cu apele verzul ale mării...

Răsărită din necunoscut îmi părea cunoscută. Fulgere de vis îmi șopteau că am mai văzut o tot așa de fragedă, tinără și ispititoare prin simfonia mișcărilor destăinuitoare de frumuseși nebănuite.

Dr. Nicolae Regman.

Da, am mai văzut-o, am admirat-o cu mila dragostei; am întâlnit-o cu tăcerea pe buze-i grăitoare de vraje, cu ochii umeziți de apele morții, cu aroma trupului îmbinat din cer și pământ, am întâlnit-o sus la munte, în largul șesurilor odihnitoare în, învâlmășeala de iad a orașelor și în valul mărilor neliniștite...

Am întrebat-o:

„Cine ești?“

„Femeie! N'am alt nume. Sunt purtată de valul vieții, bătut de doruri și instincte ancestrale. Lacomă de visuri și iluzii, adulfec în goană nebună umbra lor înșelătoare. O, viața mea spune, atât de pușin în marea înviforată a realității lor. Și totuși eu împrumut strălucire acestor realități, sunt vis și farmec, iluzie și realitate, sunt veșnicul feminin...“

Tăcu și se înfășură în duiosia despărțirilor cu reverii de dragoste în apele ochilor și cu cochetăria prinsă în surâsul din colțșorul buzelor de mac.

Z. SANDU,

Ziua și noaptea noastră

de G. TALAZ.

Clipe de fericire

*Cu aripi albe ne ating pe frunte
Și trec departe'n sfânta fâlșăire
Să mângâie pe alții mai târziu...*

*Cu lacrimi au stropit un mic grăunte
Și iată-l pom împodobit cu flori —
Sub el cântăm în sărbătoarea noastră
Și poate el, ni-i și de sicriu.*

*Și noaptea e adâncă și albastră
Și noaptea ne îmbracă pomu'n rouă
Astfel să fie mai frumos în zori
Când își apleacă ramuri înflorite
Să se închine nouă...*

*Dar iată și lumineie de zori
Cum fâlșăie cu aripele albe
Și'n părul tău se prind ca niște salbe
De aur și de flori...*

*Când sufletele noastre-s râuri limpezi
Ce curg printre păduri în care cântă
Privighetori.*

*Când dimineața picură răcoare,
In cupele cu vinul ca de miere
Și lumea'n strălucire se'nveșmântă.*

*Ni-e inima ca pumnul plin de floare
Crescut de noi în cântec și durere.*

*Să bine cuvântăm tot ce-am iubit...
Dar iată, rumeniri de asfințite
Pe cupele de aur s'au vărsat
Și fruntea ne-o sărută...*

*Pe cine ziua'ntreagă-am așteptat
Și încă n'a venit
Când tot sărbătorim
Pe aripe albe legănași de soartă?*

*Ci iată, un strein, ne bate'n poartă
Și cere să-l primim...
Nu știu ce vrea, nu știu de unde vine
Dar să-l primim cu bine
Și ultimul pahar
Să-l închinăm cu cel necunoscut.*

*Să binecuvântăm tot ce-am iubit
Și pentru tot o cupă să'nchinăm
In sărbătoarea noastră fericită,
Căci inserăm
Și iată vine cel necunoscut.*

*Dar strânge-te de mine, ca un scut,
Cu umbra să-ți simt tot mai aproape,
S'ascult cum sărbătoarea mi-se curmă
Și să sorbim paharul cel din urmă
In umbra rece ca un scut de ape.*

Unei femei

de CONST. GORAN.

*Azi îți vorbesc de frunți încununate
Cu trandafiri atât de 'mbătători
De piepturi chinuite de păcate
De chiotele de învingători....
Azi îți vorbesc de brațe ce se cată
In nopți târzii, când luna se ascunde,
Și glasul meu ca fulgerul pătrunde
In inima-ți de doruri frământată...
Azi ca vioara pieptul meu vibrează
Sub jarul tinereții!..*

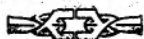
Constantin Goran

*Ca două flacări ochi-mi scântează
Vrăjiți de orizonturile vieții...
Dar mâine, când cununile de stele
Pe fruntea mea nu vor mai străluci,
Când voi privi cu ochi de ghiță zarea
Și când șuvițele îmi vor albi,
Eu voi vorbi de toamne și furtuni
De temple ce s'au pustit,
De vești ce nu au mai sosit...
Voi cerceta mormintele pe rând
Nictunul nu îmi va vorbi de tine,
Și 'ntr'un amurg, voi împietri, iubito,
Cu soarele privirii tale 'n gând!..*

ANTONIU KOVÁCS
Croitor bărbătesc
Str. Alexandri No. 13.

De vrei să vă îmbrăcați elegant și ieftin comandați-vă hainele la

lângă palatul Camerei de Comerț

Când umbla D-zeu și Sân-Petru pe pământ

— Povestiri din popor —

de Gh. Tulbure.

Gh. Tulbure.

I.

De mult, de mult pe vremea, când umbla Dumnezeu cu Sân-Petru pe pământ, mergând ei din sat în altul, au înoptat. Ce să facă?

— Haide, zise Sân-Petru, să intrăm în casa asta, să cerem adăpost pe noapte. Așa și făcură. Intrară în casă.

— Bună seara, — fii bun gazdă și ne lasă să ne odăim, că suntem foarte osteniți.

— Ehei, oameni buni, eu v-aș lăsa bucuros, dar am o nevastă afurisită și mi-e frică, că ne va lua hop pe toți.

— Dar unde ți-e nevasta? întrebă Dumnezeu.

— E la crâșmă, bat-o Dumnezeu s'o bată și de va veni beată, e vai de noi.

— Fie ce-o fi numai ne lasă, căci n'avem unde să ne ducem.

— Bine, vă las, culcați-vă colea în pat și dormiți, căci eu trebuie s-o aștept. Se culcară amândoi în pat, Sân-Petru din afară, iar Dumnezeu de către părete. Într'un târziu vine nevasta dela crâșmă, horind și făcând gălăgie.

— Hei, bărbate, gata-i cina?

— Gata zise bărbatul tremurând de frică.

— Să o văd pe masă mai iute, că am să merg deacasă.

— Da acolo ce bidigăni ai?

— Niște oameni săraci.

— Oaspeți? Stați, că vă arat eu vouă minte! Și cu asta, muierea, pune mâna pe o bătă și începe a-i înșira pe spate lui Sân-Petru. Apoi se duce iar la crâșma jidovului. Cât ce a ieșit din casă, Sân-Petru oblojit, zise către Dumnezeu: — Fii bun Doamne și mă lasă la părete, că vine iară afurisita asta de femeie și iară mă bate.

— Bine, te las, zise Dumnezeu, zâmbind. Nu trecu mult și sosește nevasta. Abia intră în casă și începe a căuta bătă zicând; — Hop, acum mi-aduc aminte, că la cel dela părete încă nu i-am dat porția. Și începu a-l croi iarăși pe Sân-Petru de nu-și mai simțea spatele. După o asifel de primire nici nu mai stătură mult bieții călători, ci-și luară străjiile și plecară, fără să-și ia rămas bun.

— Ce zici Petre! îl întreabă Dumnezeu râzând, E bine să poruncească femeile?

— Of, Doamne, fă ca de-acum înainte să poruncească bărbații, că abea pot merge de spate.

Dumnezeu l-a ascultat. Și de atunci se zice că poruncesc bărbații în casă, iar nu femeile. Ade-

vărat, că nu peste tot locul. Sunt case și azi, unde cântă găina, iar nu cocoșul.

II.

Odată Dumnezeu cu Sân-Petru au pornit din sat în sat ca să ceară ajutor de la oameni. Au ajuns la un om bogat, care-și îmblătea grâul.

— Bună ziua gazdă, să faci bine să ne miluești cu ceva.

— Vă voi milui eu îndată, leneșilor ce sunteți, răspunse omul.

Da nu vi-e rușine să cereți dela mine, care am muncit pânăce mi-am agonisit și acum să vi-l dau vouă? Eșiți afară din curtea mea, înșelători ce sunteți! Dumnezeu și Sân-Petru erau gata-gata să mânânce și o sfântă de bătaie. Atunci un îmblățitor, la care i-se făcuse milă de ei, zise gazdei:

— Dă-le simbria mea!

— Bine, eu o dau, d'apoi tu nu mai ai nimic la mine. Și le-a dat un snop de grâu. Dumnezeu, cât ce au eșit în drum, a aprins snopul și a rămas grâul curat ca aurul. Văzând nevasta omului ce fac călătorii, a strigat pe bărbatu-so și i-a zis:

— Ce oameni fără minte suntem noi, dăm bucatele la oamenii aceștia în cinste. Hai mai bine să-le aprindem și noi ca sărântocii eștia și o să căpătăm grâu frumos ca aurul. Cum a zis așa au și făcut. Inșă în loc de grâu s'au ales cu cenușe.

Așa răsplătește Dumnezeu celor răi și nemiloși cu deaproapele.

III.

Umblând Dumnezeu cu Sân-Petru pe pământ, au ajuns iarăși la casa unui om și s'au rugat să-i lase de mas. Omul, când i-a văzut, a luat turca și s'a dat după ei. Când a fost să-l lovească pe Dumnezeu, Domnul a zis: — Tu să te faci cal, iar furca căpăstru! Indată s'a făcut omul cal și l-a luat Sân-Petru de căpăstru. Mergând, au ajuns la un sat, unde au văzut un om care purta cu coșul pământ să-și facă casă. Văzându-l Dumnezeu, i-a zis; Na calul acesta și să porți pământ cu el, dar să nu-i dai de mâncare, decât numai puzderii, căci la anu iară vom veni pe-aici. Așa a și fost. La anul a venit Dumnezeu cu Sân-Petru și au luat calul și l-au dus la femeia lui. Și i-a zis: Du-te și-i dă ceva de mâncare. Femeia s'a dus să-i dea fân. Calul, când a văzut-o, s'a repezit cu botul, voinde să-o sărute. Femeia de spaimă a crezut că, calul vrea s'o muște și l-a lovit cu un lemn în cap de i-a spart capul. Lui Dumnezeu, făcându-i-se milă de cal, l-a făcut iarăși om și apoi s'a făcut nevăzut. Omul atunci s'a apropiat de femeia sa, având niște zdrențe în dinți, rămase

de cum a fost prins-o de șorț când era cal. Și a în-
trebat-o, că pentruce l-a lovit așa rău? Femeia de
frică a murit pe loc. Iar bărbatul trăește și azi, dar
deatunci bărbații toți au o bucată de șorț în gură.

Cântecul Soarelui

-- după S. Francisc d'Assisi --

de I. U. SORICU.

O, Doamne, Dumnezeule 'ndurate
Stăpânitor tărâlor senine,
Ca fumul de tămție să se' nnațfe
Cântarea de mărire către tine.

Mărit și lăudat să fie domnul
Prin tot ce ține mâna-i creatoare,
Prin toate viețările din lume,
Mărit să fie 'ntâi prin sfântul soare.

Căci el e frate-al nostru. El ne'mparte
Lumina lui cea fă'ă de prihană,
In maiestatea strălucirei Sale
El întrupează sfînta ta icoană.

Mărirea tu o spune, Doamne, luna,
A visurilor noastre dulce soră,
Și stelele ce stau de-asupra veghe
Și-a dimuneței blândă auroră.

Mărit ești tu prin vînt, al nostru frate,
Ce norilor spre noi le-arată cale
Să verse peste câmpuri scumpa mană
Viață dînd făpturei mânei tale.

Măritu-te-ai, o Doamne, prin isvorul
De apă, care setea poloțește,
Prin focul, care curățî rugina
Și luminează'n noapte și 'ncălzește.

Mărit ești tu prin mama noastră glia
De sevă și de viață dătătoare,
Ce trupul tău în pâine ni-l împarte,
Primindu-ne la stînu-i iubitoare.

Mărit ești, Doamne tu, prin cei cari iartă
Și'mpart în lume razele iubirei
Și cari vestesc în numele tău pacea
Purtînd, ca tine, crucea răstignirei,

Mărit ești tu prin sora noastră moartea
Ce de durerea noastră se îndură
Și mîngăioasă broșele deschide
Spre toți care pe lume se născură.

Vai celui care moare în păcate,
Ferice cine umblă'n calea ta,
Căci el spre viață veșnică se'ndreaptă
Și altă moarte nu va mai gusta.

Mărit ești, Doamne tu, prin toți aceia
Ce'ți mulțumesc și bine te cuvîntă,
Și'n umilință te slujesc pe tine,
Ducându-și viața'n calea ta prea sfîntă.

Toamnă

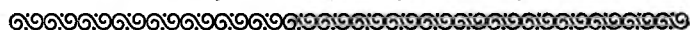
de IOAN SAMARINEANU.

Din nou azi pașii mă purtară,
Să te privesc, câmpie solitară.

Din soarele ce stă s'apue
Se risipesc mirese de tîmîe
Și cerul încovoae bolta lui senină,
Să soarbă cei din urmă picuri de lumină.
Răslețe raze, rătăcesc fugare,
Spre-un eleșteu pîit între răzoare.
Și 'n goană pomii desfrunziți, sărută.
Apoi, urmîndu-și goana începută,
In sânul apei visătoare,
Înceagă, blînd, un chip tremurător de soare.

S'au stins cântări de veseli „pierde-vară”
Și 'n drumuri plînsese de cară.
În poală-ți aur rece plouă-acuma,
Acolo unde 'n zori s'așterne bruma
Și aur mat, de frunze 'ngălbenite,
Ce cad în vechi umbrare — risipite.

Amurgul trist, mai trist ca altădată,
Răni sîngerate zărilor arată,
Iar noaptea-aruncă, prafu-i de cărbune
Peste cărări, pe ape și cătune...
Și plec cu pasul frînt, cu gânduri risipite,
Purtînd în suflet plîns de frunze 'ngălbenite.

Dragoste

caldă, simțire ce mlădii cântarea priveghitorii, ce
zâmbești fragedă în trandafirilor zorilor, în albul flo-
rilor de cireș, ce înflorești visurile de fericire ale
tinereții, dragoste curată sfințește-mi grațul sufletu-
lui și mirue cu mireasma ta cerească inima mea!
Și sărmana mea inimă va cânta mai dulos decât
harfa îngerului din poarta raiului în vreme ce tu te
vei odihni în tăcerea mea evlavioasă.

Coboară din zări necunoscute pe fîravă rază
de lună, coboară în ființa mea și sărută-mi sângele
învîșoriat de ispite. El se va curăți de mîlul păcate-
lor și, limpezit, îți va cânta, în grațul isvoarelor de
munte, lauda ta.

Coboară pe scări de lumină în adîncul som-
nului meu și fii stea de povăzire a visurilor mele!
Iar eu, trezindu-mă mă voi închina ție, cum mă în-
chin Răsăritului.

Dragoste zămislită în ființa veșniciei, sărută-mi
gîndurile și ele nu vor muri nici de săgețile duș-
manilor și nici de veninul prietenilor. Fii tîmîle cu
bună mireasmă pe jarul dorurilor mele!

Din tine isbucnesc toate isvoarele vieții și
sunt mai curate decât apa din stîncă lui Moisi.

Dragoste, sfințește-mi viața și inima mea te
va ascunde în cămara ei cum ascunde vioara în
scîndurile ei minunatele armonii. Tu mă vei însufleși
și eu voi cânta la picioarele Domnului cele mai lu-
minoase imnuri ale vieții.

Z. SANDU.

O picătură de rouă

de Lafcadio Hearn.

Tuyu no inoshi.
Viața omului, ca roua dimineții.
(Proverb budist)

Înainte de ferestra mea, o picătură de rouă atârna tremurătoare de pervazul de bambus.

Mica sferă reflectează culorile dimineții, culorile cerului, ale câmpiei și ale arborilor îndepărtați. Poți vedea imaginile răsturnate, asemenea reproducției microscopice a unei căsuțe, cu copii cari se joacă în fața porții.

În această particică de rouă se mai zădăresc multe alte lucruri în afară de întâișirea lumii vizibile: lumea invizibilă cu infinitele ei mistere se oglindește în același fel. Înăuntrul picătorei, ca și în afară, este eterna mișcare, mișcarea etern neînțeleasă a atomilor și a forțelor; sunt de asemenea imperceptibile vibrațiuni ale căror prisme răspund mângâierilor aerului și soarelui.

Budismul găsește în picătura de rouă simbolul celui alt microcosm căruia i-s'a dat numele de *Suflet*...

Și omul, în adevăr, ce este mai mult decât acest mic glob, grupare efemeră de invizibile înfăptuiri, reflectând cerul, câmpul, viața, pătruns de fiori misterioși și continui, răspunzând la orice excitare a forțelor magice ce-l înconjoară?

În curând, această minusculă sferă de lumină, cu culorile sale feerice, cu imaginile sale răsturnate, se va spulbera. Tot așa, după un scurt timp, noi vom trebui să suferim descompunerea și dispariția.

Între dispariția picătorei și aceea a omului, ce deosebire? O deosebire de cuvinte.

— Ce se întâmplă cu roua?

La razele soarelui arzător, moleculele sale se disociază; se nălță și se răspândesc. Se duc în nori, în pământ, în râuri, în ocean. Ele vor fi reluate pământului, fluviului, mării, pentru a recădea și a se răspândi din nou. Se vor introduce în neguri, se vor îmbrăca în albul poleiului, grindinei și zăpezei; vor reflecta iarăși formele și culorile macrocosmului; vor palpita în tresăririle însângerate ale inimilor ce se vor mai naște. Căci fiecare din ele se va combina cu nenumărate molecule streine spre a forma alte picături, — de rouă, de ploaie, de sevă de sânge, de sudoare, de lacrimi.

De câte ori? Miliarde de epoci înainte ca soarele nostru să se fi aprins, acești atomi se mișcau fără îndoială în alte perle și reflectau culorile cerului și nuanțele pământului în lumile vre-unui univers dispărut. Și când universul de azi va fi la rândul său dispărut în spațiu, tot acești atomi, prin virtutea forțelor neînțelese cari i-au creat, se vor rânduie din nou în sfere, pătrunzându-se de frumusețea matinală a plantelor ce se vor naște încă.

Și mai sunt particicele cari compun, ceea ce numiți *Eul* vostru. În fața armatelor spațiului, atomii ce vă compun au vibrat, s'au agitat, au reflectat aparențele lucrurilor. Și pe când toate stelele nopții vizibile se vor fi consumat, tot acești atomi, fără nici o îndoială, vor participa la formarea inteligenței, vor vibra din nou în gândire, în emoții, în amintiri, — în toate bucuriile și mâhnirile vieții de trăit în lumi neevoluate încă.....

Personalitatea voastră? Particularitățile voastre? Adică, ideile voastre, sentimentele voastre, amintirile voastre?

Speranțele, grijile, iubirile, urile ce vă sunt personale? O! În fiecare din perlele de rouă cari se formează în miriadă, sunt diferențe infinitesimale de vibrații atomice și de reflexii. În fiecare din nenumăratele picături ale acestui abur de suflete ce se ridică din Oceanul nașterii și al morții, sunt de asemenea variante infinitesimale. În ordinea eternă, personalitatea noastră are tot atâta însemnătate ca și mișcarea specială a moleculei în tremurarea fiecărei picături de apă. În nici o altă parte mișcările și reflexele nu vor fi în nici o clipă aceleași; dar roua va continua să se formeze, să se depună, și imagini tremurătoare în ea se vor oglindi întotdeauna.

Eroarea. erorilor e de a crede că în moarte se pierde ceva....

Nimic nu se pierde, căci nu există *Eu*, ce se poate pierde. Tot ce a fost, voi l-ați fost; tot ce este, voi îl sunteți; tot ce va fi, voi îl veți deveni. Personalitatea! Individualitatea! Umbra unui vis, într'un vis!..

Nu există decât viață nesfârșită; tot ce părea a fi, nu este decât vibrațiune, — soarele, luna și stelele, — pământul, cerul și marea, — inteligența și omul și spațiul și timpul! Toate acestea nu sunt decât umbre. Umbrele se duc și vin;

Creatorul de umbre modelează veșnic.

EUGENIA BICIELLA.

Cele mai frumoase
pălării se găsesc la
fabrica de pălării

Heller și Deutsch

Bulevardul Regele Ferdinand 20.

Execută și transformări.

George Bota.

Învățătoarea

de GEORGE BOTA.

Satul înghețat adoarme sub povara-i de zăpadă,
Fulgii spulberași de crivăț nu mai conținesc să cadă,
Se lovesc nebuni de geamuri asvârșiți ca pumni de ace,
Aruncând fiori de moarte în căsuțele sărace;
Șuerând pu-tiu pe uliși mii de duhuri necurate
Svârle val de desnădejde peste casele 'ngropate.
În căsuța aruncată 'n fundul unei ulicioare
Șade singură cu frigul domnișoara 'nvățătoare;
Lampa moșăie pe masa cu picioarele schiloade,
Agonind pe vatră focul la o buturugă roade.
Pe o poliță 'ntre geamuri slau la rând înșiruite
Cărțile, unica-i zestre și tovarășe iubite.
Ca o floare ofilită de a frigului urgie,
Cu obrajii stinși și galbeni ca de ceară străvezie,
Cu doi ochi perduși în umbra adâncitelor orbite,
Mărturia încă vie a podoabei risipite,
Și cu mâinile uscate de văpaia arzătoare,
Pe un petec de hârtie scrie ultima-i scrisoare:

„Ultimul cuvânt din viață către tine-i scumpă mamă,
Chipu-ți blând și vorba-ți dulce către tine azi mă cheamă
Tu mi-ai, pus întâi sărutul pe-a mea frunte încă crudă,
Tu mi-ai fost pe lume mamă, tată, frate, soră, rudă;

Din sudoarea frunții tale și din brațe muncitoare
M'ai udat să cresc pe lume, ca pe cea mai scumpă floare
Tot ce-i bun aci sub soare fericire, bucurie
Le-ai visat iubită mamă, soarta să-mi aducă mie
Și lipsindu-te pe tine și cu prânz de pâine goală,
Urmăreai cum viitorul mi-l jeseam cu sârg în școală,
Nu era pe lume soare pentru tine altul, mamă,
Nu era pe cerul nopții alt luceafăr mai de seamă!
Te culcai în gând cu mine și pierzându-te în visuri,
Mă purlai ca pe-o regină prin alei de paradisuri
Intr'o zi îți-am scris, iubito, cum visam eu viitorul,
Îți cântam menirea slănjă ce o are 'nvățătorul
Și-ți scriam că nu-i pe lume nici palat, nici strălucire
Ca icoana școlii mele să-mi aducă fericire.
Mă simțeam atunci gigantă, mă 'ntreceam cu uriașii
Când gând am la a mea rază cum or crește copilașii.
Azi când viața mi se stinge ca a focului vâpae,
Când a morții 'nfrigurare a umplut a mea odae,
Am cerșit ne'nduplecatei două clipe să-mi mai dee,
Din iubire, dragă mamă, să-ți dau ultima scântee
Și să-ți scriu că paradisul ce-l visai tu altădată,
Azi îl văd deschis și ingeri la intrare se arată.

Zi de zi mi-am rupt viața, mi-am rupt sufletul din mine,
Ca să crească viață nouă, suflete tot mai senine;
Din prinosul bunătații și iubirei tale sfinte,
Am împărțășit copiii școlii ca un bun părinte;
Din plâpânda mea lumină, am aprins lumină nouă
Și bucată mea de pâine cu săraci am rupt-o 'n două,
Iar când râii dau în mine, ochi-mi nu cercau să plângă,
Ci pierzându-mă 'n iubire, mă nălțam să nu m'ajungă.
Din viața mea zdrobită mi-a rămas numai o clipă
Ți-o trimis iubită mamă, pe a dorului aripă”.

Focul adormi pe vatră, frigu-i spulberă dogoarea,
Lângă masa cea schiloadă adormi învățătoarea;
În văzduh un glas de ingeri imnul prea măririi cântă:
„Aplecați-vă genuchii aslăzi a murii o sfântă!”

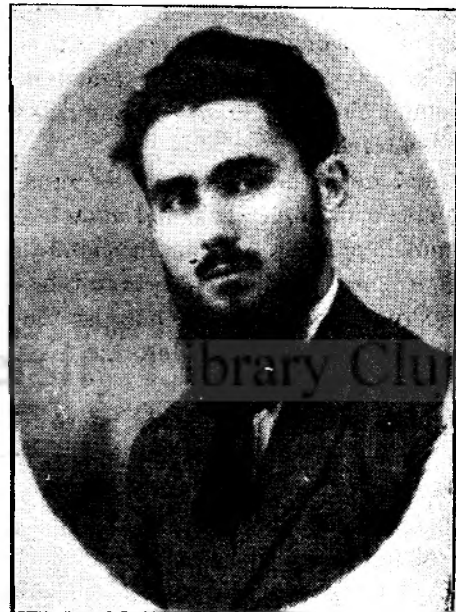
Scrisoare de Crăciun

de GEORGE A. PETRE.

A fâlfâit târziu un ree duh
Și-a descuiat o poartă în văzduh
Prin care-a năvălit, în larg, puhoi
De fluturași cu aripi albe, moi,
Și-acum coboară grabnic din Eden
Flămânzi de frunze verzi și de polen;
Dar în zadar roiesc peste grădini
Ca niște mute și 'mblânzite-albim,
Ori se 'nmulțesc pusderii pe câmpii
Nestăviliți cu târnul de copii,
Căci au cobit estimp prea multe ciori
Și nu mai sunt nici frunze verzi, nici flori.

Vin zurgălăi de sanie pe vânt
Și fluturii cad stoluri la pământ.

Prietene cu cisme și suman,
Mi-aleorgă gându'n urmă an cu an.
Ne văd în ceata veche de băeft
Trecând cu săniile prin nămeți.

George A. Petre

Abia eșiam la ziuă din culcuș
Și ne făceam săgeți pe-alunecuș,
Iar seara, rupși de goană și de ger,
Mai stam de tănuț pe lăicer
Și la Ajun, când s'aprindeau lumini,
Ne adunam tovarăși din vecini
Și cu căciule și ciomege tari
Porneam prin sat ca hoarde de tătari
Și ne'ntorceam târziu, cu pași tnceși,
Răpuși de traista cu bolindeși.

Decembre'ntinde luci de oglinzi
Și vântul mână glasuri de colinzi.

Prietene cu suflet alb și bun,
De-azi cumva în noapte de Ajun
Gemând stingher la geamul tău un glas,
Ca un pribeag străin fără pripas,
Să știi că-i gândul meu 'nfrigorat
Ce rătăcește neștiut prin sat:
Colindă printre cete de copii,
Privește geamurile aurii,
Se ghemue'n nămeți ca un arici,
Se svârcolește'n pocnete de bici;
Pe toate ulițele dă ocol,
Dar se întoarce trist, cu sânul gol,
Și ca un furțure de ghiață frânt
Alunecă în fândări la pământ...

Se pregătește'n noapte un mister
Și gându-mi tremură departe'n ger...

In satele românești din Bihor

de Iosif Pogan.

Se apropie duminica.

Mă simt iarăș dus de dorul să spun câteva sfaturi îmbrăcate în haina poveștilor, să-i aud pe elevii mei cântând într'o bisericuță românească, să-l îmbrățișez cu drag pe preotul, învățătorul care ne întîmpină cu sinceră, vădită bucurie, să strâng mâinile sătenilor, adunați în haine de serbătoare; mă simt atras fără să pot rezista de ochii țăranului care ne ascultă cu atâta încredere și de copilașii mici cari cu gura căscată se uită și absorb tot ce zic domniei dela oraș.

Patru echipe ale „Astrei“ cutreeră satele românești din Bihor, să semene idei sănătoase, sentimente alese în sufletele țăranilor noștri.

I. Pogan.

Arcurile de triumf, cuvântările de binevenire, sunt numai semne exterioare ale iubirii cu care suntem primiți, dar spovedania, înșirarea nenumăratelor greutăți care îi apasă, sunt mărturii vii că țăranul nostru nutrește încă rădejdea, că noi intelectualii nu vom uita datoria noastră față de ei.

Politica vamală nerațională a statului nostru e izvorul celor mai multe rele, cari lovesc pe țăranii noștri. Țara noastră și în forma ei de azi ca și în cea de ieri e o țară agricolă. Politica vamală trebuie să servească deci interesele generale ale agricultorilor în primul rând. Chiar dacă am și admite cu List necesitatea protecției industriei naționale în prima fază de dezvoltare a ei, totuș această protecție să nu o facem prin prejudicii aduse numai agricultorilor.

Ori sistemul protecționist aplicat riguros astăzi la noi, aduce pagube considerabile țăranului fără să

aducă foloase reale, apreciabile, industriei noastre naționale, care în lipsă de numerar nu se poate desvolta.

Rezultatele nefaste ale acestei politici vamale ne izbesc la fiecare pas. Prețurile produselor agricole scad fără să poată influența, fără să atragă după sine micșorarea prețurilor produselor industriale.

Dacă aduce totuș și un mic folos pentru industrie, această politică vamală, roadele nu le culegem noi, ci minoritățile noastre, deținătoarele industriei în România.

Il sacrificăm pe țăranul român pentru industriașul strein. Ținta de a întări industria națională, așa, nu se va ajunge niciodată. Calea sănătoasă spre acest fel dela casa țăărănească trebuie să pornească.

Așa de mult se vorbește despre o dezvoltată industrie casnică la noi, că n'am voit să cred urechilor, când în primăvară am auzit plângerile sătenilor că în lipsă de lucru, ocupație, iarna mănâncă tot ce-au agonisit vara și toamna.

M'am gândit atunci la satele sășesti, pe care le-am colindat cât timp am fost profesor la Brașov. În satele sășesti se muncește tot atât, dacă nu mai mult iarna, ca vara.

Țăranul sas e în acelaș timp, și un mic industriaș, vara harnic muncitor de pământ, iarna iscusit meșter, dogar, tâmplar, lăcătuș etc.

Pentruce nu l-am putea imita?

Și în școlile noastre primare dela sate se învață lucrul manual, dar cunoștințele câștigate aci, în urma lipsei de exemple vii pentru aplicarea lor practică, se uită, ca și cărțile aruncate într'un colț al camerei, unde așa de des se împacă cloșca cu puii, cățeii, pisica, baba și copiii țăranului nostru.

Vama noastră seamănă cu fereastra mică bine astupată cu cenușe, (nu cumva să între aer proaspăt în oda'e), a casei țăărănești. Cum această mică fereastră omoară sănătatea Românului așa politica noastră vamală distruge pofta de muncă, nădejdea țăranului.

Nu vreau să mă amestec în chestiunile interne ale fețelor bisericesti de cari depind alegerile sau numirile preoților la sate. Țin numai să constat că am găsit un sat unde oamenii n'au preot și doresc să aibă. Au ales chiar și de două ori, dar s'au nimicit alegerile. Mi s'au plâns amar, că nu știu ce să facă și se duc în van și până la București...

Credința în viitor mai bun n'a dispărut încă din inima țăranului român; razele căldurei străbat cam greu prin fereastra mică, dar restabilirea noastră economică, numai prin protejarea țăranului român se poate face.

Fragment din Costa Vlahia

de M. G. Samarineanu.

ACTUL II. SCENA I.

Anica

De ce o, Doamne sfinte de ce și-acest pocal
De-amărăciuni în suflet? De ce acest pumnal
De ne 'ndurată scârbă? N' am pățimit de-ajuns?
O, tu, pădure veche, în care mi am ascuns
A lacrimilor rouă în fiecare floare,
Când mama, cât eu aslăzi, frumoasă ca un soare,
Se svârcolea de moarte, răpusă de langoare;
Apoi, copilăria-mi cernită, de orfană,
Cu tata 'n lupte pururi cu ordia dușmană
Ce hărțuia hotarul; apoi, apoi tractatul,
Cu ienicerii groaznici ce ne 'ncălcau banatul
Și ne-au impus rușinea, odată cu tributul;
Cinci ani, în rând, jertfirăm din vistierii avutul
Și cei mai de nădejde curteni s'au despărțit
De-a lor odrasle scumpe, când sorțul m'a sortit,
În rând cu ei sclăvia s'o duc și eu un an!
Cât pătimizește robul, de-i rob chiar la Sultan,
Pădure închisă 'n ziduri, doar tu poți să o știi!...
...Și după-atâtea patimi, când din sclăvie vii
Spre singura-ți nădejde... acel ce ți-a dat viață,
Tu să-l găsești ca mine, cu inima de gheață.
O, Doamne, Doamne, spune-mi, de ce îi sunt străină?
De ce când mă privește, privirea-i e haină?
Când îl alint, simt bine, că mă disprețuește
Și 'n zâmbet îi e ură, i-o simt cum clocotește
Și ar vrea să mă sfășie.

Ioana (intră)

Domniță, iar în van
Cercat-am să m'apropiu, căci bunul nostru Ban,
Atât de bun pe vremuri...

Anica

Știam că n'o să vrea
Cu tine, despre mine, de vorbă ca să stea!

Ioana

Atât alean și jale, un an de așteptare,
L-au fost schimbat, domniță...

Anica

O, Doamne, bun și mare!...

Un an de așteptare, un an și l-a schimbat?
Dar eu, și tu, și Sanda și Leana, și a lui Brat,
C'am pățimit sclăvia, de ce nu ne-am schimbat?
De ce părinți voștri, și rudele, vecinii,
Ba ce-i mai mult aceea-s, aceiași și străinii!
Cum, Banul, cel mai dulce și cel mai gingaș tată,
C'o singură odraslă, de singura lui fată,
Să se înstrăineze și dușman să-i se facă?
Și pentru ce, Ioană? Să-mi spue 'n față dacă
Greșit-am și greșeala, atât l-a fost mâhnit
Că i-a schimbat iubirea în ură și scârbit.
O nu, nu așteptarea! Șopârle veninoase
S'au fost târât pe-aceia și, limbile tăioase,
Au înlinat cu hulă un suflet de părinte
Și l-au turnat otravă în inimă și 'n minte

Ioana

Dar cercetat-am curtea, am întrebat curtenii,
Picior de vietate — de Paște, nici la denii,

De sfintele Dumineci și nici în sărbători —
N'a fost călcat p'aceia. Părea o închisoare
Castelul, iară Banul, un an întreg cernit-a
Banatu tot în jale...

Anica

Ispita, o, ispita!

E buruiana care 'ș înfige rădăcina
Când brazda e ne 'ntoarsă: Privește mărăcina,
A năpădit grădina și curtea în tot locul
Căci se'ncuibase jale, pustiu și nenorocul,
Pa-aici un an de zile!

SCENA II.

Banul

(Când apare Banul, urmat de curteni, Anica se repede la el.
Banul se face că n'o vede. Către Ion).

Și, zici, în turn tustrei?

Ion

De-o săptămână, Doamne, bocesc ca trei femei,
Se ciondăne 'ntre dânșii, și-azvârlă vorbe grele
Și blestemă pe-o maică. Au gurile cam rele
Dar li le-a 'nchis călușul.

Banul

Călușul! Nu loane,

Noi învățarăm mila, din sfintele canoane;
Credința noastră sfântă i-a toate iertătoare.
Să-i ușurăm de chinuri. Ținuți în închisoare,
Să f'm creștini cu dânșii! Au răscolit pământul.
Si 'n lupte necurmăte au liberat momântul.

Apoi, mai e, loane. (își strânge fruntea) Pe unul...

Anica

(se aruncă la picioarele lui)

Tată, tată...

Banul

(din ce în ce mai iritat)

A, tu erai pe-aceia? (către Ion) ... li datorim răsplătă.
(Anica, neluată 'n seamă, se scoală și se depărtează cu Ioana).

Boer Dinu

De-o săptămână, doamne vitejii cruciași
Așteaptă 'ngăduința să fie 'nflășiși
Măriei Tale. Astăzi, că te-ai făcut mai bine,
De poruncești, pe dată veni-vor să se 'nchine

Banul

Nu încă, Boer Dinu, (se așează) Infrânt, infrânt părinte
Un demon ca un șarpe simt coala (inima) și în minte.
Imi toarnă 'n mădulare otravă și revoltă
Și ași vrea să sfarm, să nărui: satanică recoltă.
De-o săptămână 'ntreagă îndur tot ce-are iadul
Chinurilor și scârnav... și scârba-și face vadul
Ca un torent năpraznic. Incerc să mă opun.
Dar simt că tot mai multă coala în piept adun.

Părintele

Cu tine fie Domnul, dar nu 'nșeleg nimica,
Dela păgân se 'ntoarse și mai cu minte-Anica.
Și 'n loc de sărbătoare, și 'n loc de veselie,
Tu te frământă în scârbă și tremuri de mânie

Banul

Am ici (inimă) o rană-adâncă,

Părintele

Și noi toți am avut,

Dar azi e vindecată

Banul

La mine n'a trecut,

Ci-i simt mereu coptura, mereu cum se întinde
Iar buba se lățește, tot suflet mi cuprinde,
Mi-l roade cum rod carii o grindă grea de brad...
Părinte 'ndur tot chinul pe car l-au în iad
Curvarii, ticăloșii, nemernicii și furii.

Părintele

În spusa-ți văd vârtejul și furiile urii
Pornită împotriva a unuia din noi
Din câji suntem aicea...

Banul

O, ași porni război

Întregei lumi, părinte, ca să mă 'nving pe mine,
Să 'nving nemernicia și groaznică rușine
Ce mi s'a pus pe nume.

Părintele

Cuvintelor ce spus-ai

Nu pot să le prind tâlcul

Banul

Am iacâte la grai

Și un căluș durerii, eu care-am poruncit
Să 'nlătore călușul celor ce m'au muncit.

Boer Dinu

Acei ce-ți vruă răul, în dreaptă judecată,
Iși vor primi răspata.

Banul

Sunt Ban dar sunt și tată.

Călăul meu așteaptă nu un butuc ca furii,
Și nici căluș cu noduri, să-i rupă cerul gurii,
Așa cum mi-a rupt mie din viață bucuria,
Nădejdea și odihna...

Toți

(trag săbille)

Pe Precista Măria...

Banul

(continuând)

...Ci cea ce-l se cuvine...

Toți

Jurăm că va avea

Boer Dinu

Îi văd de-acum, butucul, ce bine le va sta.
Și pielea lor murdară, ca sufletul ce-l poartă,
Va sângeră împunsă de viespi, coala, în poartă,
Iar caii deși de tine, Bălan, Murgul și Sura,
De coadele cărora li s'o lega făptura,
Vor ști să-i poarte 'n goană târâș în drumul mare,
Lăsând prin gropi și șanțuri, cloșvârte, mădulare,
Din mârșavele hoitură...

Banul

(care se îngrozește din ce în ce)

Ajunge, e grozav...

(să frământă. Vrea să izbucnească. Se stăpânește)

Aceasta e osândă ce-o poate da un sclav (sbucium)

(După un moment de pauză, le face semn să-l lase. Toți ies.
Rămâne singur)

Viitorii prieteni ai României

N. T. Ionescu.

Dacă în viața indivizilor prietenia este mai valoroasă decât comorile, în viața statelor cu atât mai mult. Aș putea afirma cu toată preciziunea că un stat fără prieteni este menit să piară prin asfixiere. Organismul unui stat modern nu ține până la granițele lui, ci se întinde până la marginile lumii. Sunt țări cari prin puterea expansiunii, aruncă din centrul organismului, viața, până la ultimile ramificațiuni ale globului și sunt altele cărora abia li se simt pulsațiile la granițele lor politice. Dar viața, atunci când este abundentă, pentruca să treacă granițele politice trebuie să aibă organe de circulație proprii și sănătoase. Alfel, se poate întâmpla ca toată această energie să fie întreruptă la hotare, să fie condusă intenționat spre a se scurge într'o mlaștină, sau în fine să ajungă la distanțe mari denaturată și otrăvită.

Aceste prelungiri ale organismului unui stat, în forma lor sănătoasă și adevărată, sunt prietenii. În zadar vor fi așezați reprezentanți în toate țările spre a face impresia unei circulații mondiale. Ea nu va fi decât o circulație închisă prelungită cu țărâși fictivi, ca urzeala unei pânze lungi într'un teren extrem de restrâns. Trebuie o încrucișare de circulație, încrucișare ce nu se poate face decât prin arterele valoroase ale altor organisme distincte.

Dacă ne aruncăm privirea în trecutul statului nostru vedem că a dus o lipsă aproape cumpletă de prieteni, fapt care a făcut ca asupra României să planeze o negură, aproape o mie de ani. E de ajuns să amintim răpirea Bucovinei, care s'a făcut cu cele mai mari minciuni, pentruca să ne dăm seama că n'am avut cel puțin un prieten care să-și ridice glasul în favorul nostru. Și iarăși e de ajuns să amintim prietenia lui Napoleon pentruca să înțelegem pentruce n'am fost înghițiți de Ruși, atunci când nu mai speram nimic.

Dar această lipsă de prieteni sinceri, s'a resimțit tot așa de puternic chiar la sfârșitul războiului mondial, când s'au făcut sforțări supraomenești din partea bărbaților noștri politici pentru a ni se recunoaște granițele actuale și când tutuși am pierdut ținuturi neaoș românești, după cari vom regreta multă vreme.

Aceste lovituri puternice, au servit cel puțin ca o lecție? Nu. Trimitem în străinătate pe bani grei, cele mai dubioase elemente pe cari le creează țara, pentru ca acolo, organizate în societăți, să-și întoarcă pumnii amenințători către noi și să ne descrie în culorile cele mai negre. Iar cei câțiva români cari rămân ai patriei lor, nu pot crea o forță de propagandă, leagând în cel mai fericit caz, prietenii personale. Pretenii personale sunt bune, dar aceasta nu este suficient. Țara, ca persoană de sine stătătoare, are nevoie de prieteni. Și aceștia nu pot fi nici inspectorii chemați de minorități, nici exploatații bogățiilor noastre, nici puhoiul de nechemați năpustit peste granițele țării.

Ei pot fi numai aceia ce vin cu gânduri curate cu suflete cinstite, cu scopuri idealiste. Sunt tineri studenți streini veniți la universitățile noastre unde sperăm că vor găsi focare de cultură aproape ca în centrele cele mai luminate din Apus.

De aceea cu toată puterea relevăm meritul extraordinar de însemnat al „Micel antante a presei” care cea dintâi s'a gândit la un schimb de studenți între

state. Petruca să ne dăm seama de importanța acestui fenomen vom aminti un singur exemplu. În trenul București-Praga am întâlnit doi studenți cehi, trimiși încă cu alții, de „Mica antantă a presei” să-și facă studiile în București și cări mergeau în vacanță acasă. În timp de aproape trei luni își însușise bine limba română. Cunoșteau țara noastră mai bine ca 3/4 dintre români. Duceau cu ei în Cehoslovacia sute de vederi din România pe cari le explicau cu exactitate. Teiul lui Eminescu cu toată povestea lui, avea să fie împărtășită la toți cunoscuții lor, la toate rudeniile lor. Jucaseră în hora ce s'a întins în jurul statuiei lui Cuza la Iași și erau însufleșiți de idealurile și amintirile Românilor. Știau că Oradea este plin cu evrei sau Târgu Mureș cu unguri, că satele sunt curat românești și că aceasta este consecința unei politici.

Dar mai presus de toate ei își aranjează legătura cu toate colțurile țării noastre pe tot timpul vacanței, de unde vor primi zeci de scrisori, dela colegii lor.

Ducean cu ei peste graniță, toată povestea neamului nostru și amintirile cele mai plăcute din viața lor tinerească.

Aceștia sunt adevărații viitori prieteni ai României! Atunci când țara va avea nevoie de ajutor, fie moral fie material, ei vor fi cei dintâi cari o vor sprijini din propriul lor îndemn, cu toată competența, fără a mai fi nevoie să trimitem în toate direcțiile lumii, după samsari protecționiști. Dar pentru aceasta trebuie ca România să-și facă pretenii din astfel de elemente. Și atunci, cred că nu este ceva irațional dacă cerem ca jumătate din bursele acordate în străinătate studenților cu numele terminate în *um, s, tz, al*, să se reducă, pentru a se da studenților streini cari vor să studieze la universitățile noastre.

E o problemă de prezent, nu numai de viitor!

Crăciunul funcționarilor

de IUSTIN ILIEȘIU

*Sărmani tovarăși, triști funcționari,
Noi n'avem aur, smirnă, nici tămâie;
În Viflaim se naște azi profetul,
Dar nouă nu ne-aduce bucurie...*

*Râd prin taverne cei sătui
De alcool, de carne, de minciună --
În noi mugește foamea, ca vârtejul
De vânt, când se apropie-o furtună...*

*Ne-adapă sărăcia cu otravă,
Și nu mai credem nici în visuri, nici în slavă.*

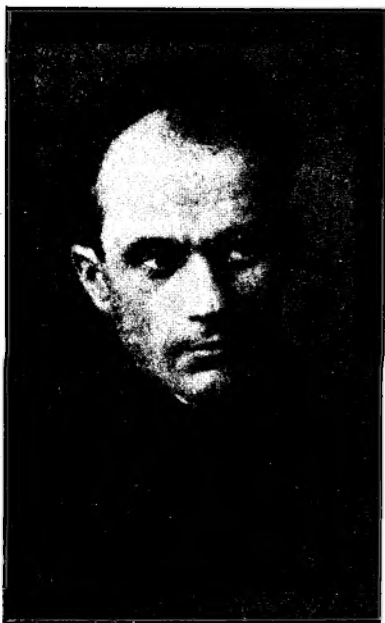
*De-atâta supărare'ncremenim
Asemeni celor sinuciși prin strangulare,
Incremenim de-atâta supărare,
Și cui îi pasă că răbdăm și suferim?*

*În vile, în palate, în castele
S'aprend lumini lângă gustoasa cină --
În cimitirul sufletelor noastre
De multă vreme n'a mai ars lumină.*

*Trăim ca niște cerșetori sdrenfoși
În camere nevăruite, scunde,
S'oprește barca noastră'n larg de mare,
Și-i gata'n adâncimi să se scufunde.*

*Din cupe de-aur sorb nectar bogății,
Și noi lucrăm și zi și noapte, ca argații...*

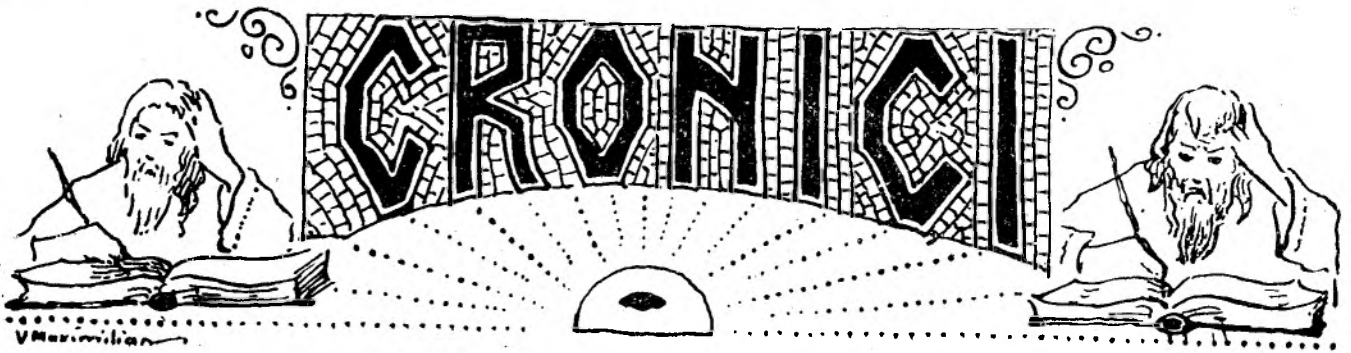
*Sărmani tovarăși, triști funcționari,
Noi n'avem bucurie, nici Cristos --
Ne'ncununează frunțile paloarea
Și ne scuișăm plămânii roși pe jos...*

Volbură Poiană-Năsturaș

M. G. Samarineanu.

Dispariția pânzelor lui Grigorescu. Cu câtă amărăciune și revoltă totodată nu luăm notă, noi aceștia din provincie, de dispariția comorilor de artă națională! Ne alimentăm sufletul — departe fiind de sursă — cu ecoul senzațiilor estetice, din aprecierile altora și din copiile mai mult sau mai puțin reușite ale reproducerilor și ne multiplicăm în imaginație elanul, în clișee vizuale de multe ori exagerat conturate. Iubim pe Grigorescu cu toată ardoarea însetatului care străbate Sahara, fără a-i fi văzut nici când o pânză în original. Îl iubim fiindcă avem nevoie de idoli. Și, de oarece omenescul din noi are nevoie de paralele, opera lui artistică am așezat-o pe același piedestal pe care am așezat opera poetică a lui Eminescu. Doi idoli deci ai sufletului românesc stăpânesc marea masă ale provinciei. Numele lor ne stă mereu pe buze și opera lor adânc imprimată în inimă. Cu ei ne alimentăm mândria națională, ei ne servesc ca jintă a preocupărilor estetice atunci când artistul din noi încearcă să se manifeste, ei sunt piscul spre care tindem.

În lecturile noastre, în răsfoirea albumelor de artă care marchează progresul omenirii, în discuțiile noastre cu factorii ai culturii superioare din alte țări, noi nu ne lăsăm umiliți. A-runcăm aceste două nume cu toată convingerea unei credințe care a ajuns fanatism. Și dacă nu ne uităm ca la egal, nu ne simțim cu mult inferiori.

Eminescu și Grigorescu sunt pentru noi etape la care cu greu ajunge cultura unei națiuni și opera lor e o comoară rară. Pentru apărarea ei am considerat că e concentrată toată hotărârea.

Și când colo!

Eminescu se îrosțește în cărți dezgustător alcătuite, măcinat, stâlcit și diformat de mercantilismul caselor de editură, iar Grigorescu dispare.

Imbecilitatea gardienilor comorii naționale, preschimbăți peste noapte în samsari, au dosit fără urme pe piețele Moscovei, cea mai mare parte din pânzele cele mai bune ale marelui maestru al plaiurilor și sufletului românesc — pentru căși-va arginți poate; — iar cei rămași acasă, custozii, directorii și funcționarii birocratismului și îndolenței pinacotecei statului au închis ochii — sau cine știe... — pentru ca alte cinci pânze ale aceluiași maestru să dispară.

Se fură cu toptanul din banul public, se prostituiască caracterele, se ticăloșește politica. Nu ne-am ridicat vocea. Sunt bețeșuguri sociale cari sperăm că odată și odată se vor vindeca. Să ni se înstrăineze însă comorile artistice în cari palipită mândria națională și sufletul țării și a poporului nostru — de oarece numai ele vor rămânea mărturie pentru viitor și numai ele vor vorbi lumii care nu ne cunoaște încă — acest lucru nu-l putem înțelege.

Ce rost are ministerul Artelor, cu toți ministrii, secretarii generali, directorii și inspectorii săi, dacă nu poate nici să păstreze cea ce are, cea ce a găsit din vremuri când nu era un astfel de departament de sinecură? Cum va putea contribui acest minister la dezvoltarea artistică dacă nu e în stare să-și păzească cea ce are? Ce preocupățiuni grozave-l jîn încordat

într'atâta în cât să-i se poată fura Grigoreștii? Premiile Naționale? Dar topârcenii laorești nu e dovadă că nu? Aplanarea luptelor confesionale? Dar jignirile, se jîn lanț; Concordatul? Dar de 6—7 ani se discută și tot baltă a rămas; Teatrul? Dar, echipele volante, debandada dela operă și anarhia dela teatrele Naționale ce însemnează?

Zadarnice întrebări, după cum zadarnice ar fi răspunsurile cari ni s'ar da. Ministerul artelor este și rămâne un anacronism al vremii pe care o trăim. Realitatea? Eminescu n'are o editură ca lumea, iar Grigoreștii dispar. *San-Marino.*

Un cerc al ziaristilor la Oradea. În alte vremi și în alte împrejurări ar fi un simplu fapt divers; în psihoza zilelor de azi însă și în situația în care ne găsim, poate însemna un eveniment. De patru ani, o mână de intelectuali din ambele tabere — română și maghiară — luptăm pentru armonizarea intereselor cari, deși pornesc dela premise diferite, sunt aceleași. Toți suntem cetățeni ai aceluiași țări, toți ne bucurăm de aceleași drepturi și avem aceleași datorii. O cultură deosebită însă ne diferențiază. În afară de aceasta, anumite prejudecăți și o radicală schimbare în formația de stat, cu stăpânitori ajunși stăpâniți, era fatal să creeze oarecari rezerve și să irite oare cari porniri legitime de alt fel de o rămășiță a unui șovinism devenit a doua natură în organizația de stat predecesoare. Acum, apele par a se limpezi. Ochii încep să-și recapete vederea clară. Iar drumul pentru viitor, începe să se contureze pentru toți, același.

Cei cari împing la același car, pe dâra aceluiași drum, era fatal să-și dea mâna. Ziaristica își are greutățile ei; iar ziaristul are multe de îndurat. Din toate însă, cel mai greu neajuns, este sărăcia. De multe ori, ziaristul, își urcă truda zilei în mansarde, fără lumină, fără căldură, pe un pat tare. Odihna îi e și mai mare sbucium. Hulit de mulți, căci — vorba d-lui Gheorghe Tulbure — este considerat ca un dușău cu colții gata să înhațe, bănuț cam întruna, martir al datoriei, ziaristul își deapănă viața mergând din decepție în decepție. Satisfația lui? E rară și din domeniul idealismului. O trăește o clipă, atunci când vede că a contribuit și el cu puțin la îndreptarea unui rău.

Dar ziaristul este un factor cultural. Un intelectual. Odată și odată a trebuit să-și dea seamă că trăim în era cooperăției. Și atunci a început să se organizeze. Nici când organizațiile acestea n'au rămas austere ca organizațiile bancare. Imbunătățindu-și soarta, aproape într'una, ziaristul, a căutat să reverse asupra semenilor, binefacerile intelectului.

Iată ideea călăuzitoare a cercului ziaristilor din Oradea care s'a inaugurat mai zilele trecute.

Fără culoare de partid sau de naționalitate, cu singura deviză comună: Excelsior — ziaristii s'au constituit într'o formație și și-au înființat un cămin: Cercul ziaristilor. Credințele? Și le-au mărturisit reciproc, în fața mulțimii venite să asiste sărbătorește la această realizare frumoasă. D-l. Gheorghe Tulbure, Katona Béla, George Bota, Tabéry Géza, George A. Petre și mai ales d-l Hegedüs Nándor n'au avut reticențe. În diferite împrejurări, noi, am accentuat meritele intelectuale ale unora din colegii noștri. Noi știam limba lor și am putut să-i apreciem mai

din vreme. A trebuit să așteptăm ca și colegii noștri să ne învețe limba și să ne aprecieze. Și nu au ocolit: „Gazetari cu calificare, învățați și inteligenți ca în București, se găesc foarte sporadic între gazetarii altori țări a spus-o răspicat în limba românească d-l Hegedüs Nándor. „In presa românească, critica teatrală și recenzile literare sunt la un nivel distins, sunt scrise cu vioiciune; nu sunt superficiale ca și recenzile teatrale ale unor gazete pariziene, nici atât de anoste ca și meditațiunile pretențioase ale gazetelor germane“ a adăugat d-sa. M.

Universitatea Liberă „E. Gojdu“ Tânăra asociație de propagandă culturală își continuă cu asiduitate ciclul conferințelor. In seria trecută au rostit conferințe d-nii: I. Slaught profesor, P. S. S. arhiepiscopul Andrei Crișanul, d-l Gh. Strat, profesor universitar, d-l E. Panaiteșcu, profesor la universitatea din Cluj D-l I. Silaghi, într-o conferință documentată a arătat multiplele legături, ce existau în veacul al XVI, între Principate și Transilvania. Ne-a arătat relațiunile politico-economice și comerciale între Românii de pe cei doi versanți ai Carpaților, precum și teritoriile Ardeleni trecute sub slăpânirea voievozilor Români. — In cursul conferinței s'a accentuat ca ritorno răvna voievozilor din Moldova (Lăpușeanu, P. Rores) de a lua în slăpânire Transilvania, care s'a și împlinit sub Mihai-Vodă.

P. S. S. arhiepiscopul Andrei, Crișanul, și-a dezvoltat conferința atractivă despre nemirea sufletului. Combaterea concepției materialiste a sufletului a făcut-o într-o expunere logică în hiegală, și diluată totuși pe înțelesul tuturor P. S. S. s'a dovedit ca un abil constructor de fraze pentru vulgarizarea problemelor abstracte. Partea a doua a conferinței în care se arată nemurirea sufletului în lumina credinței creștine se va ținea în continuare

D-l prof. Gh. Strat, dela academia de drept din Oradea și membru în consiliul superior legislativ, a conferat despre structura economică a societății românești. După introducerea necesară, în care expune câteva considerațiuni de sociologie generală, pironeste atenția publicului asupra claselor sociale: aristocrația boerească, în stingere, v guroasa pătură țărănească, în ascendență economică, și asupra golului dintre aceste straturi sociale. Burghezia românească acum se plămădește din stratul de jos. Fercita potrivire a lirismului și a științei, precum și verva expunerii vi și înflorite a plăcut auditorului.

D-l prof. E. Panaiteșcu, dela universitatea din Cluj, a rostit conferința sa despre rolul politic al României în Europa actuală. Prin expunerea clară, marginele plastice, și viguroasa credință în viitorul neamului nostru, conțineriarul a fascinat publicul. D-l Panaiteșcu a arătat superioritatea a statului român asupra celorlalte state vecine mai ales din trei motive: 1. Configurația geografică. Forma aproape rotundă a României îi mărește rezistența la atacurile din afară: forma întinsă, a celorlalte state face cu puțință gătuirea lor din partea vrăjmașului. 2. Elementul etnic al României e mai omogen decât a celorlalte state. Aceasta duce la o consolidare mai grăbită decât în alte state. Provinciile românești apar cu caracteristice etnice, cari se înmănușchiază armonice într-o vitalitate rezistentă. 3. Bogățiile solului românesc, cari involvă posibilități felurite de dezvoltare. Rolul României este de a se transforma în stat cultural, omogen, opunând Rusiei cu tendințe universale spiritul Occidentului. In chipul acesta vom avea alături de noi întregul Apus.

Amintim, că Univesitatea Liberă E. Gojdu, și-a început activitatea de propagandă și la sate. Mână în mână cu „Astro“ și cu neobositii medici români, descalecă în fiecare Duminică într'un cătun uitat de Dumnezeu pentru a duce un cuvânt de mângâiere, o rază de lumină și un sfat folositor. Despre aceasta avem datoria să revenim

Teatrul comunal „Regina Maria“. O iluzie. Ne place să ne amăgim. Cerem instituții și le susținem cu sacrificii mari, pentru a fi în rând cu alte țări și la pas cu vremea. Ne limităm însă la suprafață. Fondul? De multe ori nu ne interesează. Iată origina atator instituțiuni de diferite naturi, cu firmă și comitate. Că acționează, sau dacă acționează ce produc? Asta ne importă puțin.

Lupta pentru teatrul comunal din orașul nostru a fost dărză anul acesta. Conțetățenii noștri minoritari și-au făcut un punct de onoare, în desfășurarea politică a unor evenimente, din obținerea acestei concesiuni. Au obținut-o. Le-a ajus. Săliile goale la mai toate spectacolele ne întărește credința în psihoza mai sus enunțată. Nu era o necesitate. Era o ambiție. O iluzie.

Am avut o trupă pasabilă cândva; orașul nostru era trecut în analele artistice ca un centru înțelegător al culturii, pe simplul motiv că, printre alte instituții, se specifică și faptul că avem un teatru. Gădilați în amorul propriu de cetățeni al urbei cu teatru, ne-am limitat numai la susținerea iluziei. De realitate nu ne-am interesat nici când Că trupa care joacă la acest teatru este formată de reformături; că toate coristele, foste vânătoare de academe la diferite bufete până mai ieri, au ajuns stele; că toți ajutorii de fochiști și mecanici debitează tirade moșmolind verbul ca o smochină uscată între dinți nespălați, ca protagoniști, ce ne pasă. Avem teatru. Iată tot.

Nu. N'avem teatru. Panoramă în care se caricaturizează operele ca „Prințul Bob“, da. Cu saltimbancii de bălci și cu cheftelărese lăptoase, anoste, și diforme cari gargarisesc melodii prinse la flașnetă, un regisor, ori cât de priceput ar fi el, nu poate face artă. D-l Erdely se străduiește în zadar. Depune o muncă de Sisif.

Dar de unde știm că se străduiești? Poate că-și cunoaște publicul. Știe că nu-i trebuie spectacole și e mulțumit numai să se știe cetățean al urbei care are teatru! . . .

In acest caz, ghiveciul artistic, poate să continue

Și iarăși iluzia . . . Aceiași călăuză: Fata Margana . . . ne mână spre un nou sacrificiu. Il vom face? Mai mult ca sigur. Nepriceperea și măgulirea de cetățeni ai unui oraș cu teatru ne atăță, ne infierbântă și ne împinge spre unele acte ca și temperatura pe tuberculoși. Zestrea artistică a aceluiași teatru, străia de artă, trebuie sporită. Un fost director dispune de vechituri fără nici o valoare. Se pot valoriza însă. Cu un public cu mentalitatea și gustul ca a îmbogățitului de războiu care prin sacrificii, vrea să se ridice în rând cu nobilimea, poți face orice. Și d-l L. Parlăghi ne cunoaște bine O ofertă cu reverențe și fraze bombastice, cât nu măgulești? Și dacă ai și spiritul practic ca să ungi osia când și unde trebuie, atunci ești sigur de rezultat O bibliotecă scoasă din uz, o garderobă de care, nu s'ar apropia nici Fata Lazăr, chiar dacă i-ar oferi-o gratis și niște decoruri de mult pensionate, plătite cu 200000 lei — un cadou de anul nou pentru o activitate românească — vor forma de acum încolo zestrea costelivei noastre fată de măritat „Thalia“.

Misa.

Viitorul Europei și bancherii. Azi neînțelegerea dintre popoare nu mai pornesc din motive pur sufletesti, ci mai mult din interese materiale. Bancherii din marile țări au lansat un manifest — program pentru a-anarua economică a Europei.

Întreaga lume este de acord că viitorul Europei este legat de înțelegerea franco-germană. Se caută raporturi de stabilizare economică între țări, astfel ca legătura eventuală dintre Germania și Franța să nu supere pe nimeni Economile naționale ale tuturor țărilor trebuie acordate între ele. In drumul acestei acordări se pun însă trei mari piedici: reparațiunile, datoriile de războiu și vămile dintre țări.

Pentru stabilirea acestui acord internațional bancherii s'au crezut datori să intervină și ei printr'un manifest, care a făcut mare vâlvă în toată lumea. In vremuri bune, de prosperitate, joacă mare rol averea reală a fiecărei țări; in vremuri de crize ca cea de azi întră în scenă banul și deci bancherul. Numai că sub acest manifest se ascund tendințe și sentimente; bancherii sunt grupați și ei în legătură cu anumite interese naționale. Creditul bancherilor crește când scade creditul Statului. Dar bancherii sunt în primul rând legați de interesele materiale, ei se coalizează la nevoie în toată lumea, căci interesul este mai tare decât sentimentalismul. Astfel că ar fi posibilă o înțelegere internațională financiară, mai degrabă în orice caz decât cea politică. Puterea finanței se pare că copleșește și că dispune de noi. Ea ar putea găsi modalitatea de a se înlătura cele trei mari piedici: reparațiunile, datoriile și vămile. Dar gândul și planul bancherilor se lovește de multe, enorm de multe alte piedici: drepturi câștigate, categorii de producători și mai ales sentimentul național care se pare că reinvie peste tot, ca o revenire la normal a popoarelor. Mai este apoi crezul democrației care dă pe față lupta în potriua banului și a proprietății; conflict seculor între doctrină și practică. Ne găsim dar în față a două

forțe: coalizarea puterii financiare — capitalul și puterea democrației. Democrația însă ajung la o *plutocrație demagogică* — câțiva înși guvernează.

Societatea națiunilor caută să țină balanța între cele două tendințe fapt rezumat în cuvintele D-lui Beneș: „Toată efortul ținde să se simplifice mecanismul schimbului internațional fără să se atingă interesul nimănui”. Inșă trebuie să se știe că spiritul democrației sănătoase nu plutocratice și rezistența națională, sunt elemente de progres ale lumii.

Rezumăm acestea după *Mercur de France* — 15/VI/926.

Pentru orice om cu mintea limpede un lucru rămâne în picioare: Valoarea reală, forțele proprii ale fiecărei națiuni, prosperitatea internă a poporului, valoarea personală a țării, trag mai greu în cumpănă decât toate combinațiile bancherilor. Nu se va angaja luptă între muncă și capital, acolo unde guvernele se sprijină pe toate forțele sufletești și materiale ale neamului. *Seneca.*

CRONICA LITERARA

Zile Trăite de Roman R. Ciorogaru, Episcopul Orăzii. — Editura Tip. Diecezană, Oradea. Prețul 350 Lei.

Autorul acestei lucrări este o figură binecunoscută în publicistica ardeleană. Decenii de-arândul a încălzit sufletele ardeleanului asuprit, cu patriotismul său înflăcărat. Prin „*Tribuna*” unde a colaborat aproape 30 de ani, slova sa sfătoasă, care i-a adus familiaa poreclă de „unchiașul”, a știut să aline, să stimuleze și să îmbărbăteze.

Neînfricat în furtuna de prigonire dezlănțuită de conducătorii fostei monarhii asupra elementului român, a rămas la postul său de onoare Prigonit de aceștia, iubit de poporul al cărui păstor sufletește, personalitatea sa s'a conturat din ce în ce mai viu, ajungând un simbol. Martirajul său din trecut a culminat — sub era românească — în atentatul dela Senat unde și-a lăsat tocmai brațul drept. Lovitura aceasta însă care era să-l coste viața a fost numai fizică. Sufletește, trăia bucuria realizării unui ideal pentru care a luptat o viață întreagă. Și această bucurie i-a fost singurul leac rănii fizice.

În volumul de față, elegant tipărit, fixează, în peste 500 de pagini, momentele cele mai importante ale sbuciumului și frământărilor peste care a trecut Ardealul; zilele de adevărată răzmiriță comunistă din anul 1919 și primele momente ale Unirii. În prelua marelui înfăptuiri istorice, se știe că Bihorul a fost singurul ținut în care comunismul lui Bela Kun se instalase, și sălbăticia binefăcătoarei stăpâniri a democrației cu flamura roșie, a deslănțuit o teroare care a culminat în crimele dela Beluș unde au căzut victime Dr. Ion Ciordaș și Dr. N. Bolcaș. Prin ce clipe grozave au trecut frunțașii români de aci și cât au avut de îndurat, P. S. S. episcopul Orăzii, ne arată în pagini evocatoare și sugestive.

Întreaga lucrare este împărțită în patru părți conținând: 137 pagini. Războiul mondial până la armistiți; în 127 pagini „Revoluția”; în 25 pagini „Sub imperiul român” și restul de 230 pagini „Pagini din războiul și pace”.

Un stil clasic, stăpânit și clar, te răpește dela prefață și nu-ți dă răgaz până nu termini ultima pagină. Scrisă după însemnările zilnice, are pitorescul unui jurnal: M'am servit la acest scris, spune autorul, de un jurnal în care am trecut zi de zi evenimentele și emoțiile trăite în acele zile furtunoase. Elementul psihologic din aceste însemnări cred a fi util pentru celce caută adevărul în zbciumul războiului și revoluției.

Sfătuim pe cititorii noștri să citească această lucrare a „Viădicului” în care, „Unchiașul” scrisului Tribunist, fixează o etapă a istoriei românismului. *M.*

istoria literaturii române contemporane, Vol. I. Evoluția ideologiei literare; vol. II. Evoluția criticii literare — de E. Lovinescu. Editura „Ancora” București.

D-l E. Lovinescu e un intelectual în toată puterea cuvân-

tului. O cultură vastă, o prodigioasă putere de muncă și o stăruință de maniac, l-au lansat în arena literelor în rândul criticilor de cari se ține cont. Cele 9 volume de critică, cele 3 volume ale „Istoriei civilizației române moderne” și acum în urmă, cele 6 volume de „Istoria literaturii române contemporane” din cari au apărut două, sunt lucrări cari fixează mișcarea noastră culturală.

Un stil de argint viu, tăios și lapidar, cu linii mari și cadre cuprinzătoare, o putere vizuală și de percepție clară, dau lucrărilor sale, în cari modernismul se îmbie cu clasicismul, tărie și viață.

Pe d-l Lovinescu îl citești cu plăcere chiar atunci când convingerile tale se bat cap în cap cu concluziile la cari ajunge d-sa.

În lucrarea de față cetitorul are o largă privire retrospectivă asupra evoluției literaturii române. Toate fazele prin care a trecut, sunt subliniate prin autori și citate. Dela poezia populară la curentul semănătorist, naționalist și poporanist și de aci la curentul modern, întreaga ideologie e fixată. De multe ori vii în conflict cu verdictele autorului și cu toate acestea te lași târat, dus de stil.

Pentru noi ceștia din Bihor, cari abia avem o idee de evoluția literaturii noastre, „Istoria literaturii române moderne” a d-lui E. Lovinescu este binevenită. Neavântându-ne în doctrină, luăm partea informativă. Și e bogată. În ea găsim jaloanele și o orientare, în a ne forma lectura. Autorii analizei de d-sa, cari au marcat epocile mișcării noastre literare, trebuie cetiți. *M.*

„Zile trăite” de Dr. C. Pavel. Broșura d-lui Dr. C. Pavel am cetit-o cu înțepită svăcnire de inimă. „Zilele trăite” prinse în fraza sobră, condensată a autorului le retrăiești în clipele lecturii. Din paginile broșurii se desprinde durerea omului, care se sbate între moarte și viață. Moartea, hoardele secuești și bolșevici, își ținea tășul cuțitului pe gâtul bunilor români, iar prin desiușul codrilor li se stcură raze de nădejde dinspre Hălmașu. Tragedia Crișului-Negru în zilele de involburare ale revoluției din 1918—1919 este gravată cu măiestrie, cu o vastă claviatură a sentimentelor și cu obiectivitatea istorică. Printre paginile pline de înălțare sufletească, întâinești perindându-se pagini de depresiune. Este la 1 Decembrie 1918 când „tocmai acele clopote cari ieri ne-au prohodit, învierea și viața noastră o vestesc”. În Bălgradul Ardealului s'a hotărât „să fim un suflet întreg și nedespărțit de marele suflet al neamului românesc de pretutindenea”. Armata română, însă, se oprește pe linia: Ciucea-Zam. Incep atrocitățile: omoruri, jafuri, incendii, schingiuiri groaznice și vaete cumplite. În aceste clipe o rază înălțătoare își face drumul dinspre Vașcău. Sosește o patrulă franceză, care înviorează un moment sufletele celor osândiți la moarte. Comandantul patrulei declară, că nu stă de vorbă nici cu Românii nici cu Ungurii. Urmează o nouă depresiune întunecată și mai mult de venirea la putere a regimului sovietic. Dr. I. Ciordaș și Dr. N. Bolcaș sunt ridicați din locuințele lor de asasinii lui Verböczy La 16 aprilie 1919 armata română trece linia: Ciucea — Zam. O nouă și luminoasă speranță se cobori în sufletele Beiușenilor; ea se aprindea tot mai vie cu apropierea armatei. Bucuria se tulbură de jafurile și omorurile săvârșite de haita bolșevică în retragere. Săptămâna Patimilor aduse învierea acestui județ sortit să indure mai mult decât celelalte. Desrobirea s'a săvârșit. Dispăruții: Dr. I. Ciordaș, Dr. N. Bolcaș nu s'au mai întors. „Tragedii nesfârșite. Vesnicul destin al aceloră pe cari spre fermuri noi, îi cheamă o nouă rază”. *N.*

Concert din muzică de Bach — de Hortensia Papadat-Bengescu. În concertul literaturii române de azi d-na Hortensia Papadat-Bengescu e o voce care răsună deslușit și puternic, reușind să prindă cu siguranță notele cele mai înalte. Personalitatea scriitoarei crește, se rotunjește și se împune cu fiecare operă dată la iveală. Ultima lucrare, romanul „Concertul din muzică de Bach” (editura „Ancora” București) e o dovadă suficientă. A-ri scriitoarea ne apare în haina care stă bine unui romancier de proporții mari, adânc cunoscător al psihologiei și stăpân pe toate împrejurările. Inșăși stilul d-nei H. P. Bengescu, alăt de încolăcit și serpinter până la desasperare în celalalte opere, parcă a suferit o schimbare ce-l prinde mai bine: viguros, mai puțin confuz ca altă și unic în literatura noastră. „Concert din muzică de Bach” e un roman care își crestează adânc numele pe frontispiciul literelor române și în mintea cititorului. Acțiunea se desfășură în proporții largi, repede și încordată. Fiecare capitol e concis, fiecare analiză prinsă cu

adâncă pricepere, situațiile complicate și rezolvate cu abilitate și personagiile desenate figuros, Lică Trubadurul, Lina, Doctorul Rim, Prințesa Ada, Sia, Marican, Elena Hallipa, — sunt oameni vii, pe care îi simți îi vezi mișcându-se în rețeaua deasă a romanului și urmărești cu încordare sentimentele și gândurile lor. Toate personagiile create de d-ne H. P. Bengescu îți apar ca niște ființe ciudate, cu legături misterioase, cu psihologii diferite, înțelese și neînțelese; oameni pe care parcă i-ai întâlnit și nu îți viață și îți torturezi memoria ca să-ți amintești de unde îi cunoști. Cititorul se află într-o stare curioasă, care îl prinde într-o plasă vastă și îl ține prins din toate laturile Sfârșitul romanului, mai cu seamă, e unic. Autoarea adună toate personagiile la o înmormântare. Nu merg toți la cimitir. Dela biserică se rispec unul câte unul. Îi simți că pleacă pentru totdeauna, se pierd în valurile vieții și nu-i vei mai întâlni niciodată. Urmărești în minte calea pe care va apuca-o fiecare.

Noua lucrare a d-nei Hortensia Papadat-Bengescu ne în-lărește convingerea că romanul românesc se dezvoltă uimitor și intră în cercul marilor romane universale. La noi romanul era un gen literar abordat rar și mai rar cu succes. Explicarea s'a căutat în multe direcții, fără să se găsească. Unii susțineau că e la mijloc o tradiție literară prea scurtă, Alții că scriitorului român îi lipsește cultura și versarea necesară. Totuși scriitorii români dădeau dovezi strălucite în alte genuri literare. Eu cred că scriitorilor noștri le lipsea răbdarea, mai ales când se știau descurajați de pretutindeni. Romanul cere studii și cizelări îndelungate, iar noi eram grăbiți să terminăm repede și să producem mult la număr. Scriitorii români își găsesc răbdarea, se calmează la lucru și progresul se observă în mod simțitor. În această ordine de idei „Concert din muzică de Bach“ este un pas înaintat făcut cu vigoare și siguranță. P.

REVISTE

REVISTE

Răsăritul anul IX No 3. E una din singurele publicații de cari noi ceștia cari am dus amarul războiului, ne leagă duioase amintiri. În bordeiele refacerii și în primele zile înfrigorate ale întregirii, „Răsăritul“ venea să ne strângă în jurul opaițului pentru a-i ceti slova. Și ce ruptură între zbuciumul zilei și binefacerea reculegerii pe care ni-o cauza această lectură. Va să-zică în noi mai licărea „gândirea“, nu eram simple mașinării ale forței publice.

Vremurile s'au schimbat. „Răsăritul“ însă continuă să-și îndeplinească rolul. Modest ca tehnică — dar cu atât mai multă valoare — se strecoară în fiecare lună pe birouri, fără tobe și surle. Admirăm stăruința acestei munci pozitive.

Numărul de față cuprinde articole de prof. preot T. Chiricuță, Al. Lascarov-Moldovanu, N. Pora și D. Nanu, și versuri frumoase de Artur Enășescu, un talent real și de V. Mitaru care în „Doina“ ne dă accente vibratoare. Ne pare rău că din lipsă de spațiu nu putem reproduce câteva părți din această admirabilă „Doină“ a doinei românești. D. I. Gr. Oprîșan redactorul revistei, răspunzând unor medallioniști scrie: Oricât i-ar lega amintirea numai „de o anumită pedagogie a vremii“, d-l. Struțeanu și oricât i-ar decreta „perimarea“ d-l. Pompiliu Constantinescu, Vlăduțu va vorbi după ce vor cădea solzii anumei orbii de pe ochii creaturilor postbelice.

Arhiva, anul XXXIII No. 3—4 Iași, de sub direcția d-lui Ilie Bărbulescu are următorul sumar:

Ilie Bărbulescu: Nașterea limbii române și elementul slav, I. Iordan: Dialectele italiene de sud și limba română; N. C. Bejenariu, Pribegia lui Constantin Vodă Șerban; P. Constantinescu-Iași: Caracterizarea și împărțirea istoriei românilor — O nouă concepție; N. C. Bejenariu: Rolul lui I. C. Brăteanu în revoluția din 1848.

Comunicări, material de folclor și recenzii

Șezătoarea anul XXXIV No. 9—10 Fălticeni revistă de folclor cu articole de Gh. I. Kirileanu, Lucian Costin, D. Balan Artur Gorovei, Feresăuariu etc.

Gândul nostru anul V No. 10—11 Iași, număr consacrat profesorului Ioan Petrovici, ministru al Instrucțiunii cu ocazia

sărbătorii împlinirii 20 de ani de apostolat universitar, cu articole de Ștefan George, Sorin Pavel, Paula Petrea, C. Hofman și S. S. Bărsănescu.

Pagini agrare și sociale, revistă bilunară, anul III No. 19—22. La sumar d-l G. Ionescu-Sisești, dr. G. Maior, Preotul C. Dron, C. Băluță Cruceru, D. Fillimon, Mihail Georgescu etc.

Gratul nostru anul II No. 11—12 Bărlad cu colaborarea d-lor Paul I. Papadopol, G. Gutoveanu, D. Nanu, I. Gr. Oprîșan, G. Ponetti, Gr. Veja, G. M. Vlădescu, Gala Galection etc.

Decorative separator line.

Către abonați

Cu numărul de față împlinim un an de apariție regulată, de muncă stăruitoare și de învingere de obstacole imense. Fie care dintre d-voastră își dă seama de cea ce însemnează să scoți o revistă literară astăzi, cu mijloace materiale modeste — cum am pornit noi — fără un consorțiu la spate. Ne-am bazat pe numele cinstit care l poartă această revistă și pe dragostea numeroșilor cititori care au urmărit-o 40 de ani, atunci când era redactată de fondatorul ei, marele Iosif Vulcan. Nu ne-am înșelat. „Familia“ a fost primită cu entuziasm. Teancul de scrisori primite ne-o dovedește. Cu regret constatăm însă că mulți au rămas la entuziasmul scrisorilor trimise. Din 2500 de abonați cari primesc regulat această revistă, numai 380 și-au achitat abonamentele, aproape 10% (și suntem la încheierea unui an întreg de apariție).

Facem un apel călduros și rugăm pe numeroșii noștri abonați să și achite modesta sumă de 120 lei, cu care sunt în restanță. Pentru ei, această sumă, nu însemnează nimic. Pentru noi însă însemnează totul, căci de achitarea ei depinde posibilitatea de a duce mai de parte greaua sarcină pe care ne-am luat-o.

Suntem siguri că până la sfârșitul anului toți își vor face datoria. Administrația

„TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMÂNEASCĂ“
Societate pe acțiuni — Oradea.

„Tipografia Românească“
Aleea Romel Nr. 2. Telefon Nr. 87.
Aranjată cu cele mai variate și moderne materiale. Execută prompt și cu prețurile cele mai moderate: Ziare, Broșuri, Reviste, Afișe, Bilanțuri, Anunțuri, Invitări, Registre, Cărți de vizită și tot felul de lucrări în această branșă.

Legătorie de cărți
Face orice lucrări în această branșă

Mutare de prăvălie

Aduc la cunoștință că mi-am mutat prăvălia din Piața Mihai Viteazul No. 12 în Strada V. Alexandri No. 13, în localul tinerilor catolici. Vând și repar candelabre, vase electrice de fier, mașini electrice de călcat și orice articole electrice. Cel mai efitiv izvor de cumpărare!

1-1

LUDOVIC CZAKÓ mecanic-electric.

In magazia

Iosif Povazsan

Instalator-electrician (Bazár-épület) vis-a-vis cu teatru se găsec tot felul de articole pentru instalații de electricitate precum și piese pentru radio

Oradea. Telefon 5/25.

Cele mai bune articole în bransa fierărei vi le puteți procura dela firma

FRANCISC GAL Str. Alexandri No. 46.
ORADEA

unde găsiți și vopsele și sticlărie și porțelanărie

1-1

Specialități de cazane de bae și tot felul de articole pentru montări de apeduct la

Ludovic Goldberger & Fiul

Instalator de apeduct și tinichigiu

Oradea Str. Alexandri No 16. Telefon 30.

Toți orădenii își dau întâlnire la

Cafeneaua ASTORIA

Cea mai elegantă cafeana din Oradea

In fiecare seară ortrestră

1-3

Procurați-vă zaharicale pentru Crăciun dela

ASZODI

Palatul Vulturul negru

Unde găsiți: bomboane cu licheur, fondante cu smochine, fel de fel de figuri de ciocolată cu slaniol, lumânări colorate pentru pomul de Crăciun, mac proaspăt măcinat, stafide, smochine presate și legături, portocale, rum pentru ceai, și tot felul de licheururi

Madas

Str. Tudor Vladimirescu No-16 ORADEA

Fabrică de mobile de aramă și fier, păluri somiere și lavoare

1-10

Toți intelectuali români își dau întâlnire la cafeana

„PALACE“

complect renovată și cu confort occidental.

In fiecare seară orchestra fraților **Bura**

La cafeana

ROYAL

își dă întâlnire tot publicul select din Oradea
Concertează cea mai bună orhestră.

1-3

Faceți-vă cumpăraturile de coloniale

și delicatose la firma **Virgil Andru**

4-10

Serviciu prompt și conștiincios!

Strada I. C. Brătianu 1.

Cele mai bune, mai frumoase și mai solide

mobile

le găsiți la

IGNAT STEINER

Str. Avram Iancu No. 1. Oradea
(la subsol).

Magazin de coloniale, delicatose, conserve

IOAN MEZEY & Comp.

Str. Alexandri No. 2. — Vis-a-vis de Primărie

Cel mai vechiu magazin românesc din Oradea

Mărluri proaspete, curate și cele mai bune pentru gospodării, cu prețuri reduse. 1 kg. Zahăr tos 34 lei. Cutie 37 lei.

Vizitați blănăria

LEICHNER

Str. Ep. Ciorogariu 4. Oradea. 5-5

Toți vizitatorii Oradiei își dau întâlnire la

RESTAURANTUL SZECSENYI
Unde se servesc mâncările
cele mai bune și băuturi
▽ de calitate primă ▽

Prefuri coșvenabile! — Bucătărie românească!
Str. Reg. Ferdinand No. 11. Complect renovat

4-10

Firma

Lukács & Cie

Strada Prințul Carol 1-3 Oradea

4-10

Mare magazin de textile, vă recomandă marele său stoc de stofe și postavuri pentru confecțiuni pentru doamne și domni. — Unicul depozit de pânze de Szepes.

Prefuri avantajoase!

Brilante, giuvaeruri de aur și argint precum și ceasornice găsiți mai ieftin ca ori unde la bijutierul

HERBST

Piața Regina Maria No. 1 Oradea

cumpără cu prefuri avantajoase obiecte de aur și argint și repară ceasornice.

5-12

Toată elita Oradiei și toți intelectualii își dau întâlnire la
Cafeneaua

ELITE

unde con-
certează zilnic dela 6-8
și dela 9-1 capela militară

7-10

FOARTE IEFTIN!

FOARTE IEFTIN!

Covoare, cuverturi pentru chaise-long, draperii și art cole de tapițerie găsiți la magazinul

BERNATH BACK

Piața Regina Maria No 1. Oradea. 5-10

La magazinul **Frații Frölich**

Bulev. Regele Ferdinand 7

vă puteți procura mezelurile cele mai fine și proaspete produse proprii în detalii și engros cu prefuri avantajoase.

4-10

Fondat 1850.

Atențiune!

Atențiune!

Zilnic vă puteți procura cele mai proaspete și ieftine cărnuri

Carne de vită, calitatea I.

Carne de porc proaspătă

Carne de vițel sugăciu

Cărnățării, mezeluri, slănină sărată, untură topită în ori cât de mari cantitate dela

Oraș Vasile

Strada Tache Ionescu 48.

Singurul comerciant și industriaș român, care cumpără vite și porci îngreșați în orice cantități.

Telefon 496 4-10 Telefon 496

Proectând alte combinațiuni comerciale, desfac complectamente magazinul meu bogat asortat precum și toate filialele

Vânzarea en gros și en detail.

EMERIC CZILLER

PIAȚA UNIRII.

4-10